

Vykoupil, Libor

Dokumenty

In: Vykoupil, Libor. *Jiří Stříbrný : portrét politika*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2003, pp. 229-281

ISBN 808648811X (Matice moravská)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123443>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Dokumenty

Poselství pražských kovodělníků Českému svazu a Národnímu výboru, formulované Jiřím Stříbrným a přijaté na schůzi důvěrníků 4. června 1917

Slavnému Svazu českých poslanců na radě říšské a slavnému Národnímu výboru v Praze!

Jménem veškerého kovoprůmyslového dělnictva, jehož reprezentantem vedle uznaných odborových organizací jest tou dobou 10členný stávkový výbor, zesílený delegátem dělnictva Škodových závodů v Plzni a firmy Laurin a Klement v Mladé Boleslavi, přicházíme ke slavnému Svazu čes. poslanců a Národnímu výboru, abychom jim přímo tlumočili politické a národní požadavky českého pracujícího lidu.

Přicházíme bez ohledu na dřívější politickou příslušnost, protože většina dělnictva již dávno ztratila důvěru ve své mnohé dělnické zástupce a budiž náš hlas považován za doplněk velkolepého projevu českých spisovatelů po většině to proletářů pera, k nimž dnes druží se proletáři průmyslové práce, aby česká delegace přímo od dělnictva zvěděla, co jsou jeho tužby a jaká jsou jeho přání.

Žádáme českou delegaci, aby v této dějinné době bezohledně domáhala se zřízení československého samostatného státu, dovolávajíc se velké idee ruské revoluce a seburčení všech evropských národů, naší dřívější, po mnoha staletí eksistující samostatnosti a nepromlčených závazků státoprávních.

Základ státního života spatřujeme ve sněmu všech zemí českých a proto žádáme českou delegaci, aby pro přítomnou dobu bezohledně domáhala se v první řadě svolání sněmu království Českého, založeného na zásadě všeobecného, rovného hlasovacího práva se zastoupením menšin.

Jen v demokracii spočívá síla národa, jak ukázala nejslavnější doba husitská a proto voláme po okamžiku zlidovění zastupitelstev obecních, okresních i zemských.

Politika sociální spravedlnosti v první řadě vybudování starobního, invalidního, vdovského a sirotčího, nemocenského, úrazového pojišťování a pojišťování dělnictva proti nezaměstnanosti musí býti základem péče o český pracující lid.

Pro přítomnou dobu žádáme poslance české, aby na cizí půdě říšské rady v ničem nezadávali právům národa a v ničem jej také nezavázali pro budoucnost, ale současně rozhodovali o 1. zrušení trestu smrti, 2. okamžitého propuštění tak zv. politických zločinců, hlavně poslance Klofáče a všech českých poslanců vůbec, 3. zrušení nesnesitelné censury časopišecké a odvolání zákazů o vycházení zastavených českých listů.

Současně očekáváme, že ani pro přechodnou dobu čeští poslanci nedají se získati pro fiskální politiku rakouských vlád a budou usilovati o zrušení daně z příjmu pracujícího lidu.

Jako nejdůležitější požadavek přítomné doby žádáno, aby bylo zakročeno všemi možnými prostředky proti lichvářům a nadržovatelům vykořisťování konsumentů vůbec a pracujících vrstev zvlášť.

Těchto několik požadavků budiž považováno za výraz pravého smýšlení českého dělnictva, které dnes vymanilo se z rukou nelegitimovaných, často bezohledně a samovolně jednajících vůdců a budiž vzato na vědomí, že protestujeme proti tomu, aby české dělnictvo na štokholmské konferenci bylo reprezentováno Buriánem a Steinerem, právě tak, jako žádáme od poslance Šmerala, aby ve Štokholmu své osobní politické přesvědčení, s nímž české dělnictvo – i pokud stálo v řadách československé sociální demokracie – nikterak nesouhlasí, nepřednášel jménem pracujících lidu.

Nabízejíce své služby i životy v tomto velikém zápase, jsme hotovi v tomto boji přinésti veškeré oběti.“

Cit. podle: Chmelík, A.: Odboj. Revoluční činnost dělníků za války, Praha b.d. (1927), s. 53–55.

Řeč poslance Jiřího Stříbrného v rakouském parlamentě 14. června 1917 (tzv. thalerhofska)

Válka! Jak strašné to slovo! – a přece jen dosud plně nepochopené. Všecky ty zápasy dřívějších století svými rozměry, svou krutostí a bestialností byly pouhými hříčkami proti tomuto tříletému vraždění národů, o jehož hrůze a zločinnosti nedovedeme si ještě dnes učinit představu.

Česká strana národně sociální, v minulosti svým antimilitaristickým procesem a odsouzením 44 zástupců, strana, která proti celé sněmovně vedla v r. 1912 zápas proti válečným předlohám (Kriegsleitungsgesetz), strana, jejíž organizace politické a odborové byly rozpuštěny, jmění znokoupeno, veškerý tisk zastaven a celá řada důvěrníků internována, konfinována a jak se to všechno protizákonné žalářování jmenuje, ta strana nemá příčiny rdít se nad svou minulostí. Ba právě naopak ona je legitimována, aby její hlas pro zastavení této strašné války byl vyslechnut jako upřímný projev ani všemi těmi persekucemi nezměněný.

Již 19. prosince 1912 pravil jsem v této sněmovně: Přejeme si zachování míru, naše mírumilovná politika označována za velezrádnou a štvavá politika nezodpovědných činitelů po válce považována jest za rakouské vlastenectví. Ne pro Rakousko a jeho prestiž – ale pro udržení německé nadvlády má se hnáti tento stát do katastrofální války!

Tak jsme varovali 2 léta před válkou od této ostudné katastrofy. Marne. Bez parlamentu, proti vůli naší, vyhlášena válka, která – nezapírejme to, pánové – měla ve svých počátcích ráz uchvatitelský, ale vymkla, anebo vymkne se všem tyranům z rukou a bude končiti jako revoluce osvoboditelská pro veškeré národy utiskované v Evropě.

Poprvé ujímáme se slova v této sněmovně po tříleté pauze, pozvedáme svého protestního hlasu proti neslýchanému porušování poslanecké imunity, jež zračí se nejkřiklavěji v případě našeho předsedy poslance Václava Klofáče, který byl zatčen již v roce 1914, ač požíval, tak jako dr. Kramář, jako člen delegací, imunity.

Poslanec Klofáč byl zatčen jako dr. Kramář, jako dr. Rašín, pro svou činnost před válkou a tedy podléhal pouze civilnímu soudu, před nějž měl být také postaven i dle znění čís. nař. ze dne 25. července 1914. Ale i tento vojenský soud nemohl poslanci Klofáčovi nic dokázati a dvakrát proti němu vyšetřování zastavil. Na začátku v roce 1915 a v lednu 1916. Samo vojenské velitelství v Praze r. 1915 rozhodlo: „Unterscheidung hat negative Resultate gehabt.“ Ale přesto poslanec Klofáč zůstal ve vyšetřovací vazbě proti zákonu u vojenského soudu s odůvodněním, že je ve válce nebezpečný (Kriegsgefährlich) a že musí zůstat „in sicher Verwahrung“. Byl to tedy přiznaný fakt pouhé libovůle a násilí. Konečně byl převezen do Vídně a hledán dodatečně zločin, pro nějž by mohl být souzen. Teprve nyní zvěděl, proč je vyšetřován po třech letech a opětně zvěděl, že jedná se o věci předválečné.

Proces poslanců Choce, Buřivala, Netolického, Vojny je trest za oposici nár. sociální v parlamentě. Jsou odsouzeni pro bezvýznamnou schůzku s profesorem Masarykem, kde jednalo se o to, aby v Čechách nedošlo k žádným protizidovským bouřím. Jmenovaní nemohli přece vědět, co profesor Masaryk zamýšlí, když to ani nejbližší jeho přátelé nevěděli. Veškerí tito poslanci byli odsouzeni soudy nepřislušnými – a proto de facto i rozsudky ty jsou neplatné. Poslanecká sněmovna měla z povinnosti ujmouti se všech těchto dřívějších svých členů, právě jako poslance Markova a Kuriloviče, kteří věznění jsou v nejstrašnějších žalářích z dob Marie Terezie, v Terezíně, kde musí každý zemřít.

Nechci zde registrovati veškerou tu hroznou persekuci českého a slovanských národů, hlavně v počátcích války, učinil jsem tak jen kuse ve své interpelaci ze dne 30. května 1917, z níž dovídá se sněmovna, jaké hrozné zločiny byly spáchány na nevinných obětech, kde sta a sta lidí internováno v Thalerhofu, bylo nebestiálnějším způsobem vražděno. Mohl bych do nekonečna vypravovati kroniky tohoto hrozného utrpení, proti nimž dříve uvedené příklady jsou maličností, při nichž by člověk nevěřil, že takové bestiality mohli by páchatí lidé proti lidem. Pánové, chci být mírným a charakterisuji to jako řádění zběsilých šílenců, u nichž jako u dravých šelem zápach lidské krve zvyšoval zuřivost a krvelačnost. Menší věci, ale Vaší cti jest, aby tito zločinci neušli dodatečně spravedlnosti! Utracené lidské životy nenahradí nikdo!

Protestujeme proti těmto řemeslným štváčům a lidem bez srdce, kteří svými uchvatitelskými touhami válku snaží se prodloužiti. Výsledek jest jasný – nezměnitelný. Pouta otroctví trhají se v celé Evropě a žádná moc na světě tuto elementární sílu nezastaví.

Jednou z nejsmutnějších kapitol hrozné historie posledních tří let jest nařízení ministerstva ze dne 25. července 1914! R. C. BL. č. 158 o supršaci článků 8., 9., 10., 12. a 13. stát. základ. zákonů z 21. prosince 1868 o všeobecných právech občanských ze všech království a zemí v říšské radě zastoupených.

Na této půdě vyrostl jed oněch politicky podezřelých, povážlivých a nespolehlivých. Vedlo by nás příliš daleko, kdybych měl na jednotlivých případech demonstrovati, kdo vše a z jakých důvodů je považován za politicky podezřelého. K tomu ortelu stačí anonymní denunce a obět té nízkosti nikdy se nedoví, kdo jej obvinil, z čeho jest vinen a tím vzata mu i veškera možnost obrany. Nemusím snad po projednaných politických procesech dokazovati, že lidé, jimž byla dokázána ta nejmenší věc, vzpomínám nevinné básničky Langa z Mor. Ostravy – byli odsuzováni k smrti provazem. Jakými zločinci musí býti tedy ti, kteří nebyli ani vyšetřováni, ani proti nim žaloba vznesena a kteří pod titulem individuí politicky podezřelých 3 léta byli žalářováni a v pravém slova smyslu mučeni.

Kdybych měl přednésti všechen ten hrozný materiál, jež získal jsem a jenž mně pod rukama roste, vyplnil bych svou řeč několik schůzí této poslanecké sněmovny. Musím proto omeziti se na ukázkou oněch asiatských poměrů a při tom uložit si největší rezervu, protože jsou to věci tak hrozné a neuvěřitelné, že pouze jejich poznámkovité registrování bez kritiky vzbuzuje dojem chorobné mysteriosnosti.

Uvedu vás, pánové, do jednoho takového doupěte lidské hanby do tábora internovaných politicky nespolehlivých, do Thalerhofu. Byly to dva hangáry pro aeroplány – kol dokola pole u Štýrského Hradce, kdysi to majetek císaře, darovaný vojenskému eráru. Zde zřízen tábor internovaných Rusínů, Poláků, Čechů atd. První transport byl dopraven sem byl z evakuačního okresu Stanislavovského dne 4. srpna 1914. Musím však předeslat: Ještě před všeobecnou mobilisací přikročeno k zatčení tisíců a tisíců Rusínů a Rusů a příslušníků ostatních národností, kteří ihned spoutáni a bez veškerého prádla i prostředků uvrženi do žaláře. Byly to smutné průvody řetězy dohromady svázaných lidí, mezi nimiž bylo mnoho žen, dívek a starců 70, 80 až 90letých. Mohu okamžitě jako ukázkou posloužit spoustou adres a jmen duchovních, advokátů, notářů, lékařů, profesorů nejen středních ústavů, ale i jménem universitního profesora M. Ludkiewiczze z Přemyšlu a vedle řady žen a dcer těchto vzpomínám jen paní Ljuby Mogilnické, ženy advokáta ze Seretu, kteřížto svázáni dohromady s kmety 70–80letými těžkými řetězy za spílání, mlácení holemi a kamenování poštvanými výrostky, voděni po ulicích. Mnozí účastníci byli při tom vážně a těžce poraněni, jak dokazuje případ v Žydaczově a v Zuvravně, při kterěžto příležitosti dovolávám se svědectví řeckokatolického faráře Jana Jurkova z Dubravky. Četnictvo ani v jediném případě nezakročilo na ochranu spoutaných obětí. Zatčení byli pozavíráni v různých žalářích, kde do kobek, určených pro tři vězně, vtěsnáno 11 osob! Přepadení a mlácení vězňů od dozorců bylo na denním pořádku a dovolávám se v té

věci, pokud se týká žaláře, svědectví faráře Gregora Karmelita ze Stritki. O nedostatečné stravě vůbec nemluví. Hrozný byl stav ubohých obětí! Nikdo nebyl před soudce předveden, nikdo vyšetřován – ale na druhé straně s ním nakládáno jako s nejnebezpečnějším zločincem! V mnohých těch budovách bylo sídlo vojenských soudů, kde vykonávány denně popravy na delikventech, náhlému soudu propadlých a tu není divu, že mnozí ubožáci po přestárlých mukách zešileli!

Přikročme k transportu internovaných do Thalerhofu. Jen krátce se mohu o některých případech zmíniti. Cesta děla se po většin ve vozech dobytčích, znečištěných zvířecími výkaly a trvala 5–7 dní. Do jednoho vozu vtěsnáno 60–105 osob. Většina internovaných byla po celou dobu cesty svázána řetězy pohromadě ve skupinách 6, 10 až 20 lidí. Nikdo se nemohl hnouti. Jednak museli celou cestu ve dne v noci státi a za druhé každý pohyb jednotlivce zařezával spoludruhům v utrpení řetěz do masa. Po celé cestě provázející stráž fackovala, kolbami tloukla, jakož i kopala nešťastníky. Kmetské stáří nebylo před touto surovostí žádnou ochranou. Tak byl na př. 17. září 1914 84letý farář Michael Jasienicki z Nikolajeva zmlácen stráží až se skácel k zemi, stejně vedlo se dru. Kostyszynovi z Nikolajeva. Veliké množství jest zjištěno a svědky příslušnými mohu foru posloužit. Jen ještě jediného chci připomenouti. Při transportu den 31. srpna na cestě ze Lvova do Krakova, před Přemyšlem, kněz Sochocki ze Stojanova byl strážními vojáky umlácen k smrti. Jako svědka této mučednické smrti uvádím starostu ze Stojanova.

Ač panovalo veliké vedro, po celou cestu ubožáci nedostali ničeho pít, marně spínali nešťastníci k vojínům prosebně ruce! Nejhůře vedlo se lvovskému transportu. Tři dny jeli bez potravy a vody. Potřebu museli vykonávati uvnitř vozu, kde jelo v jednom vagoně až 105 lidí a po celé cestě tři dny a tři noci byly dobytčí vozy uzamčeny. V jiném transportu odvážil se dr. Drahomierecki žádati o vodu. Eskortu provázející vojíni vrhli se na něj a stloukli jej, až se mu z celé hlavy a po těle řinula krev. Na stanici Nový Sandez tázal se major husarů, co je to za zvláštní eskortu. Když mu vojáci sdělili, že jsou to internovaní, vyskočil onen major husarský jako furie do jednoho vozu a mlátil na hlavu duchovního Ryclevského tak dlouho, až ubožák zalit krví se zhroutil v bezvědomí na zem. 17. srpna 1914 byl transport 43 internovaných nucen následkem zastavení dopravy vystoupiti před Přemyšlem na zastávce Bakonczyce. Na cestě do města setkal se o půl 4. hodině s honvědy, kteří po krátké rozmluvě s vůdcem transportu tasili šavle a na místě všechny povraždili. Mám zjištěno 29 jmen mrtvých, mezi nimi i žačku VII. gymnasijsní třídy Marii Mochneckou, dceru řeckokatolického faráře. Jako svědky této hrozné vraždy na ulici uvádím: Štefana Borsuka z Gronziova, Ignaze Mochneckiho z Wojtkova a Severina Hnockiho z Gronzilova, okres Dobromil. Řecko-pravoslavný kněz Sandowicz ze Zdynie, okr. Gorlice, byl na transportu četnictvem a jedním četnickým důstojníkem bez rozsudku, bez soudu a líčení zastřelen. To dosvědčí Pelazaja Sandowicz ze Zdynie, univ. posluchač Wislotzki z Gla-

dyszova a Ivan Jadliwski ze Smerkovce. O mukách, jež bylo nešťastníkům po cestě snášeti, nelze si učiniti ani přibližně představu. 5 až 7 dní byli bez vody a bez potravy. K charakteristice uvádím jeden zjištěný případ. Kněz Julian Huniecki prosil úpěnlivě vojína o vodu. Leč marně. Později poznal ve vojínu hochu z téže vesnice, kde působil. Vojín se slzami v očích mu sděloval, že velitelství pod nejpřísnějšími tresty zakázalo podati internovaným vodu. V zoufalství nabízel Huniecki: „Mé dítě, dej mi kapku vody, já za to přísahám, že při návratu našem domů, až do mé smrti postupuji tobě joch polí. Dej mi vody nebo zemru žízní.“

Nelidsky ztýrán byl na cestě do Thalerhofu řeckokatolický farář Ladislav Panczak od neznámého, ve službě nádražní stráže jsoucího vojína, na nádraží v Drohobiczi. Ještě hůře vedlo se dne 30. srpna soukromému úředníkovi Janu Panczakovi z Jubilen Wolki, okres Grodek. Na stanici Komárno byl jedním c. k. nadporučíkem a provázející jej setninou přepaden a kolbami ručnic strašlivě zmlácen. Jen zakročení službu konajícího lékaře, plukovníka Karla Kleskiho, lze děkovati, že život těchto nešťastníků nebyl utracen. Do krve zmláceni však všichni, zvláště onen nešťastník Jan Panczak. Surová soldateska nešťítala se vztáhnouti ruku i proti ženám. Tak 6. září 1914 na cestě do Thalerhofu byla paní von Jasienická, manželka rytíře z Jasienicky v Turje, okres Sambor, jakož i dr. Alexej Swaryszewski jedním důstojníkem ostnatým prutem do krve zbičováni. Ještě hůře vedlo se 84letému kmetu Janu Ranczakovi s celou družinou internovaných, kteří byli na uhersko-haličských hranicích četnickým strážmistrem ztýráni.

Neuvěřitelná muka bylo po cestě snášeti řeckokatolickému faráři z Novice Janu Horodeckému. Byl na rukou a na nohou spoután do těžkých řetězů a pak uvázán se skříženými rukama ke stropu vagonu, takže se pouze špičkami nohou dotýkal podlahy. Mimo to po cestě byl četníkem, jakož i důstojníkem a mužstvem holemi a ostnatými dráty bestiálně zmlácen, že do Thalerhofu přivezen byl spíše mrtvý nežli živý, krvácející z hlavy a celého těla. Nešťastník z vytrpěných bolestí zešílel. Ale ani pak se nad ním v Thalerhofu neslitovali, ale ještě plných 48 hodin nechali jej za ruce a nohy uvázaného. Slečna Věra Draczyńska, neteř náměstka zemského hejtmána z Bukoviny a slečna Jana Mardowyczova, učitelka z Velké Kamionky, byly 20. srpna 1914 na cestě z nádraží do Stanislavy od německých vojinů přepadeny a děsně do krve ztýrány. Slečna Draczyńska sražena k zemi a surovci uchopena za nohy, takže obličejem ležela v blátě a štěrku a takto vlečena asi 20 metrů. Stejně vedlo se i její družce, která upadla v bezvědomí. Tragický osud tomu chtěl, že orgiím těchto zuřivých bestíí přítomni byli 76letý otec oné učitelky, jakož i otec sl. Draczyńské. Rovněž jako političtí zločinci museli k týrání svých dětí přihlížeti.

A tak mohl bych pokračovati do nekonečna a každý případ doložiti svědky. Chci však již ukončiti tuto křížovou cestu do Thalerhofu a pouze na jediném případě podrobněji vylíčiti muka nešťastných obětí. 58 let starý otec, kostelník Poltawski z Boltina, okres Přemyšlany, byl zatčen 28. srpna 1914 a aniž byl postaven před soud, ihned zařazen do lvovského

transportu. Po celé cestě byl spoután na krátko okovy na rukou a nohou. V hrozně zuboženém stavu dopraven do Thalerhofu. Zde se nešťastnému starci vedlo ještě hůře. Teprve po 14 dnech a v noci sňaty nešťastníkovi, který na nic nereagoval – a ani o slitování neprosil, když týrán ranami – jedním důstojníkem na půl hodiny okovy. Ubohý mučedník nebyl sto promluvit, ale k nebi vzepjal své ruce do krve rozdrásané a pokřížoval se. Od toho dne byl dvakrát denně na půl hodiny zbavován okovů. Leč jeho osud se tím nezměnil. Znečištěné tělo a šaty staly se pařeništěm hmyzu, který nelítostně jítřil nezahojené rány po celém těle. Hrozný byl pohled na toho mučedníka, jehož tělo byla jedna slitina hnisavých ran a strupů, v nichž nalézal potravu úžasně se šířící hmyz. Ale ani uleviti nemohl svým bolestem nešťastník, protože měl na nich okovy. Tak pomalu umíral před očima svých často slzících spoludruhů, až prudkou ranou pažbou pušky byla mu jedním vojínem 27. pěšího pluku rozražena lebka. Jako svědky tohoto mučednictví uvádím dra. Żelawskiho a Ilaiana Hunieckiho z Werbicze, okres Lwowski. Proti této zvířecí bestialitě 20. století jeví se nám, pánové, šílené řádění císaře Nerona jako příkaz nejvyšší humanity.

V Thalerhofu první transporty internovaných převzali vojíni štyrskohradeckého pluku č. 27 v čele s hejtmanem Maschingem. Byl to muž bez srdce. Prohlásil, že je škoda takové zrádné psy po dráze do Thalerhofu dopravovati. Kdyby to na něm záleželo, že by všechny postavil do jedné řady proti strojním puškám a dal všechny postřít.

Vojáci se dle toho chovali. Hned při vystupování z vozu jimi zmlácen do krvava a ještě na zemi kopán c. k. zemský vrchní rada zemského soudu Korowski, stejně jako až do bezvědomí utlučen staříčkový kněz Antonín Hilinkiewicz z Kuropatniki, Antal Bilinkiewicz a Theodor Hruszynski z Bojenice, Teszewski ze Sielce, Julian Huniecki z Werbicze a nekonečná řada jiných.

Zvláště krutá smrt byla celního úředníka ze Lvova, 30 let starého Mečislava Rajkowského, syna známého velkoobchodníka. Byl to muž značné síly, kterému již však po cestě bylo snášeti hrozná muka. A ještě hůře vedlo se mu v Thalerhofu. Celé tělo rozdrásáno bylo hnisajícími ranami a pokryto nesčetným množstvím vší, až mučednická smrt jej vysvobodila. Já z těchto úkladných mnoha set vražd a mučednických smrtí vzpomínám zúmyslně lidí sociálně lépe postavených – ač nesmí se snad někdo domnívati, že osud ubohých sedláků a dělníků byl šťastnější.

Do rána mohl bych pokračovati v líčení všech těch ukrutností a řádění zvířecích bestii. Chci však ještě vylíčiti způsob života v Thalerhofu, v tomto slovanském pekle. Počet internovaných kolísal, až dostoupil nejvyšší cifry 5 000 osob, mužů, žen a dívek. Jedinou snahou dozorcích orgánů bylo zprovdit tyto nešťastné a nevinné oběti, proti nimž úřady nemohly sehnati žádný usvědčující materiál, se světa. Úkol katů vykonával zde hejtman Stadler, později plukovník, a katových pacholků – fanatismem podrážděný dozorcí orgán. Neminulo dne, aby několik obětí nebylo posláno na onen svět. První tři dny tábořili internovaní pod širým nebem.

Na malém kousku pole zatlučeny kolíky a nikdo pod trestem smrti nesměl určenou prostoru překročiti. Pohromadě zde spali muži, ženy a dívky. Noci byly již chladné, nikdo neměl rezervní prádlo, všichni pouze letní šaty. A jen někdo měl příkrývku. Potřebu museli vykonávat na místě, kde spali. Jednotlivci se odvážili překročiti určené místo pro vykonání potřeby a zaplatili to životem. Byli od stráže okamžitě probodnuti bajonetem! Celé tři dny nedostali potravy ani vody.

V noci procházela stráž řadami nešťastníků, kopala a tloukla pažbami ručnic zemdlelé a spící. Komu život byl milý, nesměl ani hlesnouti. Teprve čtvrtý den převedeni byli internovaní do hangaru. Spali opět na holé zemi. Teprve pátý den dodána sláma, po které se však šlapalo, takže v několika hodinách byl to vlastně hnůj a pařeníště hmyzu. Do jediného hangaru vtěsnáno přes 2 000 internovaných bez ohledu na pohlaví a dveře uzamčeny. Před spánkem ukázalo se, že prostor je naprosto nedostatečný. A tak nezbyvalo, než že druhá řada musela si položit hlavy na kolena první, třetí na kolena třetí (má být: druhé) řady. Na znak spáti nikdo nemohl. Museli spáti na boku, aby ušetřili místa. Prádlo nikdo nemohl měnit, protože je neměl. Peněz také neměli, protože jim byly povětšinou odejmuty a tak celé měsíce chodili v jedné košili. Za těchto poměrů není divu, že nešťastníci byli poseti v krátké době miliony vši. 15. září převzal velení nad táborem internovaných plukovník Stadler. Obnovil rozkaz, že každé neuposlechnutí stráže má v zápětí okamžitě probodnutí. A strážní vojín se dle toho chovali. Dne 20. září po 1. hodině odpolední postavili se internovaní do řad k procházce. Zvláštní pozornost vzbuzoval v prvních řadách statný dvacetiletý muž Kajetán Zorowski. Strážní vojín prorokoval a volal: „Musím dnes někoho napíchnout, i kdybych měl za to viset!“ Po několika minutách vykřikl: „Zpátky!“ a již vrhl se proti Zorovskému, kterého proklál bajonetem! Ubožák zaplatil krvežíznivost svého vraha životem. Jako svědka uvádím kněze Juliana Hunieckého. Zfanatisovaní vojíní vraždili nešťastníky pro svou zábavu. Tak jeden vojín postavil internovaného sedláka ke stěně a vzdálil se na několik kroků. Poručil, aby se nehnul a odhodil poblíže něho oharek cigarety. Nešťastník chtěl se snad později oharku zmocnit a proto na něj šlápl nohou. Vojín se otočil a když cigaretu nikde neviděl – veklál bajonet přímo do srdce nešťastníka, který za několik minut skonal. Jako svědka uvádím téhož duchovního.

Podobných vražd mohl bych uvést nekonečnou řadu. Zvláště bestiálně počínal si šikovatel Piller, pravá to bestie v lidské podobě, jejíž ruce jsou zbroceny množstvím nevinné krve.

Svou potřebu museli vykonávat internovaní společně ve skupinách 10–20 osob na latrině v průvodu stráže. Žena vedle muže, dívka vedle jinoha. A přesně dle vojenského povelu. Na rozkaz „Nieder“ museli všichni usednouti a na rozkaz „Auf“ povstati. Rusín dr. Makowski ze Stanislavi se opozdil a byl mu okamžitě vražen bodák do zadní části těla, několik centimetrů hluboko. Mladý hoch zvedl (20letý) odloženou cigaretu důstojníkem. Byl na místě skolen vojínem. A když již ležel na zemi, ještě čty-

říkrate veklál vrah do něj bajonet. Plukovník Stadler dostavil se náhodou k mrtvole a po obvyklém hlášení řekl: „Nieder mit russischen Schweinen, wenn jemand nicht pariert, alle niedermachen.“

I Němci stali se omylem obětí té krvežíznivosti. Při bezmyšlenkovitém zatýkání zatčeno i několik Němců. Mezi nimi byli i dva bratři Langrowe (správně Langerové) z Haliče, okres Drahobicz. K jejich politické nespolehlivosti stačil fakt, že bydleli v domě kněze Weczbeckého. Jeden z těchto mladých mužů byl německý národní učitel a druhý studující theologie. Poslední byl i členem německého akademického spolku ve Vídni. Při rozdávání menáže, o jejíž jakosti nechci se vůbec zde zmiňovati, museli všichni internovaní státi „Hab acht“. Kdo se hnul, byl probodnut! Onen německý národní učitel sebou hnul. Vojín k němu přiskočil a vši silou udeřil jej do hlavy kolbou, že nešťastník skácel se k zemi. Vedle stojící bratr theolog jej zadržel a zvolal: „Um Gottes Willen, was machen Sie?“ Ale draho mu přišla tato opovážlivost. Vojín vrazil mu do krku bajonet, leč rána nebyla smrtelná a po krátké době podařilo se nadporučíkovi Bechtlovi dokázati, že onen Langer je členem německého akademického spolku ve Vídni a tak dostal se onen nešťastník na svobodu.

Nehodlám zde vzpomínati ostatních muk internovaných. Ani toho, že právě inteligentní lidé byli přidržováni k nejhnusnějším pracem. Praní znečištěného prádla a čištění silnic, zde holýma rukama do koleček museli nešťastníci nakládati koňský trus – obyčejně svěřeno duchovnímu Wladimíru Wachnyananovi z Dalava, faráři Peerovi Halánhovi, choti lékaře dra. Mogelnického z Bučace, choti advokáta z Bukoviny, rovněž paní Mogelnické a celé řadě jiných. Všichni povzbuzováni ku práci věčným mlácením a týráním.

Zatím blížila se zima a stále docházely nové transporty. Dva hangary již dávno nestačily. Bylo to v listopadu 1914, když postavena byla na polích celá řada celtů. Lidé zde spali v třesnutých mrazech na holé zemi při 15 až 20 stupních pod nulou. Není divu, že celé noci raději proběhali kol celtů. Za těchto poměrů není divu, že úmrtnost mezi dětmi a hlavně mezi starci 70–90letými denně vzrůstala. Internovaní lékaři odhodlali se požádati lékaře dra. Mayera o nápravu, poukazující na toto vraždění nevinných lidí. Dr. Mayer jim však cynicky odpověděl: „Bylo by dobře, kdyby všichni ti Galizianer již byli na onom hřbitově pod jedlemi zahrabáni. Místa je tam dost.“ – Pohřbívání nešťastníků dělo se různým způsobem. Zprvu agnoskovaly se mrtvoly pouze fotografováním a na místě vykopána jáma, kam byl nebožtík zahrabán. Později aspoň je přivazovali na prkna a pohřbívali na zvláštním poli u lesa. Koncem listopadu 1914 zavítal do Thalerhofu c. k. štábní lékař, který se zhrozil tohoto lidského pekla a nařídil okamžité stavění dřevěných baráků.

Když byly první baráky postaveny, bylo nutno napřed prádlo a šaty vězňů, po celé měsíce nečistého, desinfikovati a zbaviti milionů vši. Dělo se tak pod širým nebem za třesnutého mrazu 15 stupňů. Po jednotlivých skupinách museli se všichni svléci do naha – prádlo dáno do desinfekční-

ho stroje, a těla omývala se v horké vodě. Vlasy pak mazaly se olověnou vaselinou. Rozpaření často pak čekali tu v třeskutém mrazu hodinu i déle pod širým nebem, až obdrželi opětně své šaty. Mnozí zaplatili to životem. Stejně vedlo se ženám i dívkám. Vojsko utvořilo kruh a před nimi musely se svléci do naha. Když se omyly, nařizeno vojínům, aby vaselinou natírali všem nešťastnicím části těla, vlasy porostlé. Že dělo se tak za surových vtipů, netřeba dodávati. Páni důstojníci fotografickými snímky zvěčňovali tyto výkvěty válečné kultury.

V prosinci 1914 dostoupil počet internovaných z Haliče, Bukoviny, Čech a Moravy v Thalerhofu 5 000 lidí. Úmrtnost stoupala. Do nevytopených baráků 320 čtver. metrů vtěsnáno 200–350 osob. Sláma podobala se již dávno hnoji. A proto není divu, že za takových poměrů vznikly epidemie, cholera, skvrnitý tyf, hladový tyfus a úplavice. Miliony vši přenášely nákazu z jednoho na druhého. Nebudu zde líčiti veškeré ty epidemie. Mnohdy nabyly takového rázu, že tábor opustilo ze strachu samo vojsko i lékaři a nešťastníci ponechání svému osudu a péči několika internovaných lékařů bez prostředků. Nejstrašněji řádila epidemie skvrnitého tyfu v únoru 1915. Umíralo na ni až 50 lidí denně. Ale nemocní od zdravých nebyli izolováni. Každý musel zůstat na svém místě. V noci umírali a ráno vynášeli z baráku již chladné mrtvolky. Pánové, račte se vpraviti do této situace. Po levé straně dosud zdravého vězně zemřel v noci jeden nešťastník, po pravé druhý – a v hlavě a nohou ležela již také mrtvola. Lékaři byli pouze tři, do baráku vůbec nevkročili. – Jednou denně konali obchůzku, zastavili se u baráku, kam dosud nenakažení internovaní museli donášet umírající, ač lékaři byli celí zahaleni v neprodyšné roucho, z něhož vyfýznující pouze otvory pro oči.

Dobrovolní ošetřovatelé nedostali žádného desinfekčního prostředku. Ze tří lékařů dva nákaze podlehli. Zmíněný dr. Mayer a pak dr. Pollak. To, že umírající v baráku, aby se uchránil před mrazem, zahrabal se do slámy a mrtvola jeho nalezena teprve, když prozrazoval ji hrozný zápach po několika dnech, nebylo zvláštním zjevem.

Teprve koncem února 1915 bylo dovoleno izolovati nemocné a rekonvalescenty od dosud zdravých. K obsluze nemocných ustanoveni sprostí zločinci z evakuovaných stanic ze Stanislavi. Tato cháska řádila bez slitování. Na co přišla, kradla. Zvláště spadeno měli na inteligentnější lidi. Násilím otvírali mrtvolám ústa, rvali z nich zlaté plomby, korunky zubů a celé chrupy. Bylo zjištěno svědky, že domnělý nebožtík bolestí procitl a počal volati o pomoc. Jedině těmto epidemiím podlehlo v Thalerhofu přes 1 200 osob. Případy, že při obdukcii mrtvolky, později v žaludku nenalezeno nic jiného, nežli rozkousaná sláma, nepatří k žádným zvláštnostem. Veškerá tato fakta, pánové, mohu doložit nespočetnou řadou věrohodných svědků. Dovolávám se pouze několika. V první řadě přítomného zde hospitantu našeho klubu poslance Čejkovského (správně Czaykowski), částečně i polského poslance kol. Sterna, bývalého poslance dra. Mik. Anotniewiczze z Přemyšlu, c. k. soudce Evžena Baczywského

z Borynia, dra. Vladimíra Mogilnického z Bučače a 67 věrohodných svědků s akademickým vzděláním, jichž seznam předkládám slavné sněmovně k nahlédnutí.

Každý zde uvedený případ mohu doložit jmény obětí této bestiality i řadou svědků a jestliže jsem zamlčel po většině jména ztýraných a zneuctěných žen a dívek, stalo se to z pochopitelných důvodů. Leč tím, co jsem přednesl, ani zdaleka není vyčerpáno všecko to řádění rozvášněné soldatesky, jsou to pouze malé ukázky.

Smutný hřbitov Thalerhofsý, kde odpočívá na 2 000 slovanských mučedníků, bude věčným pomníkem hanby tohoto státu. Co chcete učiniti na potrestání vinníků, je vaší věcí.

Přednesl jsem tyto ukázky, abych vám před očima předvedl, co je válka a tím vysvětlil, jak oprávněné je volání hladem zmořeného lidu po okamžitém míru. Zúmyslně jsem se vyhnul všem ukrutnostem ve válečném území, kde každá vražda dá se vysvětliti vojenskými ohledy a obavou před špěhounstvím. Thalerhof leží ve vnitrozemí, kde nikdo nemohl ohrožovati existenci tohoto státu.

Ne bez pohnutí zakončuji tuto smutnou kapitolu, abych zakončil svou řeč několika politickými myšlenkami.

Bohatý by byl výběr citátů válečné literatury, kterými mohl bych dokazovati dnes za nesmyslné prohlašování původní německé anekdní cíle a nebyli to pouze anonymní spisovatelé brožurek v r. 1914, ale bylo mezi nimi mnoho zvuchých jmen universitních profesorů. O tom, jak malovala se pestrá, prostá fantasie německého lidu vidiny budoucnosti bez pardu a slitování pro Slované, pomlčíme úplně – vše to mohli byste svalovati na účet příliš bujné fantasie válečné horečky.

Leč jedno nutí k přemýšlení: Je to náhoda, že Němci, národ tak mnohých nepopíratelných kvalit a schopností, je celým světem nenáviděn. Lze opravdu věřiti, že nepřátelství proti Němcům zavinila pouze neschopnost německé diplomacie? Není v tom krvavá ironie osudu, že právě mírový kandidát ne presidentství Spojených států severoamerických vypovídá válku Německu? Nezamysleli jste se ještě nad tím, že po pádu ruského carismu zvedají meče proti centrálním mocnostem vůdcové socialistických stran – po většině mužové, nenávidějící z duše své veškerý militarism, kteří za své přesvědčení po celá desetiletí heroicky trpěli?

Nesvádějte všecko na nízkost povahy dnešních našich nepřátel. Zpytujte vlastní svědomí. Nezapomínejte, že vinna jest zde celá německá výchova, myšlenkový vývoj německého lidu. – V krásném hesle francouzské revoluce: „Rovnost, volnost, bratrství“ nikdy nenalezl německý charakter své zalíbení. Jemu daleko více odpovídá Goethe:

Du musst steigen oder sinken,
Du musst herrschen und gewinnen,
Oder dienen und verlieren,
Leiden oder triumfieren,
Armut oder Hammer, sein.

Vaším ideálem nikdy nebyl svět svobodných a sobě rovných národů. Důkazy vedly by nás příliš daleko, ale stačí pouze dvě typická jména vyslovit, abychom poznali tu ohromnou propast zející mezi našimi myšlenkovými názory: Bedřich Nietzsche a Lev Tolstoj. Nietzschevi sebe zapíravá láska k bližnímu je nepřírozená morálka pro otroky, jež činí lidi nemужnými a malichernými, které zabijí hrdinu v duši člověka. On nenávidí soustrast, udržující vše slabé, které určeno jest k vyhynutí. Nepřítelství, násilnictví, kochání se v boji a vítězství, jsou mu mužnými instinkty. Jaký rozdíl od našeho českobratrství a tolstojismu, jemuž kříž a meč jsou věci neslučitelné.

Vy jste se v tomto státě považovali za Nietzscheovy nadlidi, spějící k vyššímu rodu. Nedovedli jste s námi žít jako rovný s rovným. Chtěli jste pouze vládnouti a v této hegemonii, ke které pomáhali jste si často morálními prostředky a cynickým násilím, před nimiž lidskost se chvěla – spatřovali jste své poslání, jímž nás oblažujete.

Nedivte se, pánové, že proto vítáme s radostí nově rodící se svět, který přináší nám rovnost a svobodu. Nevoláme po pomstě a odvetě po všech těch křivdách a bezpráví, což znamenalo by předváděti tu celou tu kalvárii utrpení slovanských národů v Rakousku-Uhersku se všemi těmi bezejmennými hrdiny, kteří nikým nedocenení, obětovali své životy za své ideály.

Dostí tomuto šílenému krveprolévání, ten svět jest dosti veliký, aby nás všechny uživil. Ale nemůžeme déle žít v otroctví, nechceme déle živořit, ale musíme žít životem svobodného a volného národa československého.

Tato strašná světová válka zasadila smrtící ránu monarchismu, hraničícímu v mnohých státech s absolutismem, kde panovníci stali se neomezenými pány nad životy svých poddaných – jakými majiteli národů – k čemuž jim domnělé legitimace dodávaly fráze o božském jich poslání. Právo vyhlášovati válku a uzavíratí mír – bez zodpovědnosti vlastní a proti vůli celých národů – vyhrazovali si sami pro sebe. Není proto divu, že z této záplavy nevinně prolité krve lidské rodí se nová doba, která v demokratické republice vidí nejuzavřenější a lidské bytosti nejdůležitější formu vlády, která zajišťuje záruku největšího klidu a osvobození lidstva od vši té nadměry ohromných militaristických břemen, požadovaných panovníky, kteří ve své snaze proslavit se a rozšířiti své velmocenské postavení hledali ukojení své ctižádosti na poli válečném i za cenu milionů lidských životů. – Jen na podkladě svobodného sebeurčení národů možno vybudovati trvalý mír světový. Národové nejsou žádnými objekty vlád. Stali jsme se kacíři, nebudeme se klaněti vašim pohanským modlům. Stát a vláda, to všecko byly pouhé prostředky organizační, pro nás největší jest majestát národa, majestát lidu, který musí míti svobodnou vůli sám o sobě rozhodovati. Pánové, nedivte se tomuto myšlenkovému pochodu. Přinesla jej nová doba, které připravovali jste svým násilnictvím sami půdu nevědomky. Káceli jste staré modly v pohanském chrámu, vysmáli jste se pohádkám o posvátnosti hranic říší, založených na výboji. Moc násilí a vra-

žedných zbraní byla vaším právem a proto nedivte se, že my odvoláváme se bez ohledu na všechny ty hranice při vítězném pochodu veliké demokracie na to nejsvětější právo.

Právo svobody a volnosti všech evropských národů.

Bezúčelným šílenstvím jest stavěti se proti tomuto elementárnímu proudu. A špatnou službu prokázali svému národu ti němečtí politikové, kteří v okamžiku, kdy tvořila se před našimi zraky již nová Evropa – vrchol politického umění – viděli v absolutistickém diktátu státní němčiny. To je opravdu již zjevem pathologickým. K nápravě není již času, ani nemáme v ní víru. Jsme již syti té věčné Sysifovy práce, česká politika budovala od let čtyřicátýchdevátých celý svůj program na zásadě Palackým prohlášené dne 11. dubna 1848 jako odkaz sjezdu: „Kdyby státu rakouského nebylo, již ode dávna, museli bychom jej v interesu Evropy co nejdříve utvořiti.“ – A neumdlěli jsme, když zase snahy nesetkávaly se se zdarem. Stále pracovali jsme k tomu, aby Rakousko stalo se spravedlivým státem ke všem jej obývajícím národům. Vedli jsme dlouholeté zápasy za každou českou školu proti zákonu nám upíranou, sváděli jsme rozčilující boje o každého auskultanta, o každou tabulku na dráze, o každé podání u soudu a úřadu. Málo, velmi málo podařilo se nám za těch posledních 40 let politického života z nezadatelných a přirozených práv každého národa vybojovati – ale přišla válka a všechny ty draze zaplacené vymoženosti – drobečkové – pozitivní politiky jedním škrtem péra vzaly za své. My byli vrženi o 50 let nazpět. A není to poprvé. Nedivte se, že schází nám trpělivost i vůle v této politice pokračovati.

Budiž mi prominuta má upřímnost, pravím-li, že lituji, jestliže nedošlo v Rakousku k prohlášení tak zvané státní němčiny. Ve skutečnosti kde nebyla, válkou se zavedla přímo drakonicky, tedy na stavu věci by se bylo defakto nic nezměnilo – alespoň byl by celý svět o tomto násilí dnes protizákonně prováděném byl zvěděl pod formou absolutisticky diktovaného zákona.

Nazval jsem to zjevem pathologickým. Násilník, který je si vědom svého činu, snad je schopen ještě nápravy. Kdo pak dopouští se násilí ze zvyku – snad nevědomky – jaksi z druhé přirozenosti, ten není k polepšení.

Já nejlepší smýšlení o vládě Clam-Martinicově a také o jejím předsedovi nikdy neměl. Ale za německého nacionála nemožno jej považovati. Ve svých koncesích jdu tak daleko, že mu přiznávám i subjektivní dobrou vůli sloužiti státu – pokud to jest u rakouského ministerského předsedy okolností připuštěno – býti ke všem národům spravedlivým. Co však máme říci tomu, když tento ministerský předseda, který hraje si na zakladatele nového Rakouska, do posledního okamžiku byl odhodlán vnutiti 20 milionům neněmeckých národů absolutisticky státní němčinu, jazyk 11 milionů, minority obyvatelstva tohoto státu. – Z toho vidno, jak nespravedlivé je dnes veškerou zodpovědnost za výstřelky německého nacionalismu svalovati na bedra německých nacionálů nebo poslance Wolfa. Jaký je vlastně rozdíl mezi Wolfem a Clam-Martinicem? Jedině ten, že pr-

vý netají se se svým přesvědčením a svou germánskou tvrdostí a bezohledností, kdežto druhý upravoval si cestu ke stolci ministerského předsedy denunciací bezbranných českých pluků a denunciací kruté persekovaného českého národa – ale přitom si hraje na objektivního státníka a hrál si své doby na přítele českého národa.

Budiž mi dovoleno říci několik slov o tak zvaném rakouském patriotismu. Vlastenectví znám pouze české, polské, rusínské, italské, slovinské, srbské atd. Rakouský patriotism je rostlina uměle pěstovaná, ale velmi vzácná. Tím pojmem vyznačuje se pouze organizační forma několika národů společně spravovaných v jednom státě. Je pochopitelné, že je tím ona solidarita dokonalejší, čím více se cítí jednotliví národové v jejím rámci spokojenější a šťastnější. Vám je, pánové, domněle jedno všecko, nám zase národ, lid. Lidé nejsou stvořeni pro zákony, ale zákony pro lidi.

Stát, vláda i panovníci v demokracii mají sloužiti národům, ne, aby prvně jmenovaní žádali pravý opak.

V tom leží osud Rakouska, že bylo odedávna ovládáno reakcionářskou byrokracií německou, která zájem německé myšlenky učinila identickým se zájmem státu. Jako Němci předsudkem své národní povýšenosti a nedemokratickým cítěním vychování, považovali za svou čest a mravnost, bojovati ne za rovné právo, ale za nadvládu svého plemene. Snad byla zde hybnou silou pouze vášnivá snaha učiniti ze všech těch zemí jednotný celek, ale to věčné protěžování německé, neštítící se ve svých prostředcích ani zločinů, nepřidalo lásky k tomuto rakouskému státu.

Příznáváme to bez mučení, že o zachování říše rakouské neusilovali jsme z nějaké lásky k ní, nám stále vnucované, jako spíše s ohledem na svou existenci a budoucnost ostatních Slovanů rakouských, jež cítili se v sousedství militaristicky až po uši ozbrojených států okolních nevolnými. Byť pak tato láska neměla černožlutý obal, byl pro stát cennější a trvanlivější nežli onen rakouský patriotism Němců, honorovaný věčným protěžováním a hýčkáním. Dnes je situace jiná. Vypuknutím války odhodila vláda poslední masku, aby zúčtovala s nepohodlnými lidmi, stranami a národy. A byť to vášnivé řádění šilenců znovu propuklo proti všem Slovanům, nic již není s to zastaviti vítězný pochod světové demokracie, spěchající osvobodit veškeré národy Evropy a poskytnouti jim možnost volného sebeurčení nezávislého od množství bodáků.

Stojíme zde odhodláni, třebaže okamžitě bezmocni a nechť nás ještě čeká zkouška jakákoliv, voláme s tímže Palackým, kterého jsem vzpomněl v úvodu: „Český národ byl před Rakouskem a bude i po něm“.

(Některá vlastní a místní jména zjevně zkomolena, ale není vždy možno uvést je na pravou míru. Upraveno bylo autorem pouze „intervnovaný“ na správné „internovaný“ a sjednoceno psaní místního názvu Thalerhof, pozn. L.V.)

Cit. podle: Chmelík, A.: Odboj. Revoluční činnost dělníků za války, Praha b.d. (1927), s. 63–76.

Svědectví Jiřího Stříbrného o 28. říjnu 1918

„Bylo to v době, kdy dr. Kramář, Klofáč, Staněk a Habrman dleli ve Švýcarsku. Řízení Národního výboru ujali jsme se kol. dr. Rašín, Švehla, dr. Soukup a já; později k nám přibyl ještě dr. Šrobár. V pondělí dne 28. října došla do Prahy zpráva hr. Andrassyho o akceptování mírových podmínek čtyřdohodových se strany Rakousko-Uherska. Byli jsme si vědomi, že vláda Lammaschova jedná záludně, předstírajíc vůli akceptovati podmínky Dohody, protože jí záleželo na tom, aby až do mírové konference na struktuře celého státu nic se nezměnilo.

Této příležitosti použili jsme však k rozhodnému činu. Byli jsme reprezentanty čtyř velkých stran, v nichž stranická příslušnost jest v pravém slova smyslu ztělesněna, leč slavnostním způsobem jsme si slíbili naprostou vzájemnou důvěru a rozhodli jsme se učiniti pokus o státní převrat.

Automobilem odjeli jsme na místodržitelství a v nastalém zmatku a bezradnosti hr. Coudenhova žádali jsme jej o předání veškeré moci. Místodržitel byl zaražen. Nanejvýše byl ochoten trpěti Národní výbor vedle sebe, ale ani ve snu jej nenapadlo uznati jeho suverenní moc. Po telefonických informacích u ministerského předsedy Lammasche stal se ještě neochotnějším.

Zpráva o naší intervenci na místodržitelství bleskurychle rozléta se Prahou a po ulicích rozezvučel se jásot. Vojíní strhovali své císařské odznaky a Praha oděla se slavnostním hávem.

Poprvé a naposled ukázali jsme se v těchto pohnutých dnech mezi lidem. Bylo to 28. října, kdy na Václavském náměstí k lidu promluvil dr. Soukup a já a kdy oba vyslovili jsme spásné slovo: „Po 300 letech jsme svobodní.“ Jinak jsme byli uzavřeni v malých klubovních místnostech Obecního domu, odkud od rána až do pozdní noci řídili jsme osud celého národa. Jako svobodní občané a lidé, z nichž tvrdá škola života vypudila každou sentimentalitu, tehdy před lidem, před zraky statisčových mas obejmuli jsme se a vzájemně líbali. Byl to důkaz, že v kritickém okamžiku, kdy jednalo se o svobodu celého národa, ustupují do pozadí zájmy stranické a třídní rozpory, jichž jsme si nikdy nezapírali.

Praha měla tehdy silnou posádku vojska smýšlením Čechům nepřátelského, a bylo tudíž důvodně se obávati, že pokus, strhnouti na sebe vojenskou moc, neobejde se bez krveprolití.

Nebylo však kdy k dlouhému uvažování a marnění času. Večer 29. října dostavil se k nám podmaršálek Kestranek a generál Zanantoni, aby s námi smluvil společný postup branné moci s Národním výborem. Během dne skutečně převrat na policejním ředitelství. Po ulicích strhovány všude rakouské odznaky, jeden úřad za druhým hlásil se do služeb

Národního výboru a okamžitě přikročeno k organizaci vlastní armády na Žofíně. Leč to byla naše Achillova pata. V Praze dlelo na 8 000 maďarských a rumunských vojáků; českého vojska v Praze vůbec nebylo, až na 300 zákopníků v Karlíně.

Kritickou byla noc na 30. října. Zachytili jsme telefonické rozmluvy a rozkazy z pražského vojenského velitelství. Zjistili jsme, že na vojenském velitelství připraveny jsou již vyhlášky o stanném právu, jakož i vyhotoveny zatýkácí rozkazy proti vůdcům státního převratu. A když 30. října v 8 hodin ráno poslali jsme svého zástupce na sborové velitelství, byl mu přístup do budovy násilně zamezen setninou maďarského vojska se strojními puškami.

Byli jsme si vědomi, že nadešel okamžik, kdy jest třeba rozhodného činu. Po kratičké úradě, při níž dostalo se nám informací, že vojenské velitelství svolalo veškeré důstojníky k obnovení přísahy věrnosti císaři rakouskému, rozhodla schůze předsednictva Národního výboru, abychom já, dr. Soukup a starosta Č. O. S. dr. Scheiner okamžitě jeli na sborové velitelství. Dříve však zastavili jsme se na Žofíně, kde zatím utvořen první dobrovolnický pluk československý, ale zbraní nebylo. Protože dalo se předpokládati, že zástupci Národního výboru na sborovém velitelství budou zatčeni, smluveno, aby za námi šli první ozbrojení vojáci českoslovenští. Bylo jich nanejvýše 50.

Na sborovém velitelství dostali jsme se do průjezdu; celá budova byla obsazena Maďary; na dvoře rozestavena řada strojních pušek. Dříve nežli jsme se odebrali k podmaršálkovi Kestrankovi, musili jsme se zúčastniti schůze českých důstojníků, která konala se v jiné místnosti a kde smluven byl další plán. K podmaršálkovi Kestrankovi přišli jsme „velice skromně“, jako deputace. Zato tím větší sebevědomí jeví jeho pomocníci, z nichž plukovník Stusche zvláště se vyznamenával tloučením do stolu a protestem proti „sprostotě“, již prý si někteří čeští důstojníci dovolují.

Během jednání v hořejším sále sbratřovali se Čechoslováci s Maďary, kteří jim odevzdali ručnice a strojní pušky, zotvírána okamžitě skladiště zbraní i střeliva; velkému zástupu i civilního obyvatelstva na ulicích rozdány okamžitě zbraně. Maďaři odtáhli a celá budova octla se v mocí našeho vojska. Tím změnila se okamžitě situace také nahoře, kam zatím dostal se i poslanec Udržal. Na přání českých důstojníků provedeno zatčení čtyř nejnenáviděnějších démonů pražského sborového velitelství.

Tu konečně páni obrátili. Byla to opravdu podívaná pro bohy, jak zbabělými se ukázali tito rakouští synové Martovi. Podmaršálek Kestranek pohledem s okna seznal situaci, ustrašeně a pro boha prosil, abychom mu darovali život, že jest 63letým starcem.

Na sborovém velitelství dosazena okamžitě nová správa a já s dr. Soukupem a dr. Scheinerem automobilem odjeli jsme do předsednictva Národního výboru, kde zatím stejně energicky udíleli již rozkazy dr. Rašín, Švehla a Šrobár.

Šlo nyní ještě o to, zmocniti se také místního velitelství na Josefském náměstí. Musilo se tak státi v několika minutách, protože i tyto kasárny byly obsazeny maďarským a rumunským vojskem. K charakteristice chvatu, s jakým se vše dalo, připomenu způsob, jak se obsazovala funkce místního velitele. Švehla a dr. Rašín prohlásili: „Rychle někoho ustanov staničním velitelem!“ Vyběhl jsem ze dveří a do náruče padl mi civilista, pražský obecní starší a rada zemského soudu dr. Mattuš. Zvolal jsem: „Jste jmenován prozatímním staničním velitelem. Okamžitě se mnou!“ A tak se stal rada Mattuš staničním velitelem.

Naší první snahou bylo zbaviti se Maďarů v Praze a německého vojska ve Vršovicích. Zásobili jsme je aprovisací, smluvili s nimi odzbrojení a ještě v noci vypravili jsme je na nádraží. Rumunští vojíni prohlásili se s námi solidárními a dali se do služeb Národního výboru.

Náš převrat stal se pochopitelně bez vědomí delegátů, dlicích ve Švýcarsku. Byl to signál k rozvratu celého Rakouska, protože za námi následovala Vídeň, Pešť a ostatní města.

(Autor se dopouští některých chyb. Místodržitel Coudenhove nebyl 28. října přítomen v Praze, neboť se jel poradit do Vídně. Jednání proběhlo s místodržitelským radou Kosinou. Obsah jednání se ale skutečně týká jednání s hr. Coudenhovem, konaným až 29. října, kdy se dotyčný vrátil do Prahy a byl zadržen českou stráží a předveden. Generálové naopak navštívili členy Národního výboru již 28. října večer, ale k převzetí policejního ředitelství R. Bienertem došlo až 29. října.)

Poprvé otištěno v Pondělníku Českého socialisty 2. 12. 1918 pod titulkem „Státní převrat 28. října 1918. Drobnosti z historického dne“. Cit. podle: Svědectví a dokumenty k historii říjnového převratu v českých zemích. Uspoř. J. Werstadt, Naše revoluce, roč. II., Praha 1924, s. 329–332.

Vystoupení Jiřího Stříbrného v rozpravě k vládnímu prohlášení min. předs. J. Černého ze dne 26. října 1920.

Posl. Stříbrný: Slavná sněmovno! Bylo by mou povinností, abych zahájil svou řeč polemikou s prohlášením váženého pana předešlého řečníka, pana posl. Křepka, jenž jménem měšťanských poslanců německých přednesl nám zde proklamaci, které jistě nescházelo na silných výrazech, a bylo by velmi vděčné, kdybych na toto polemické pole se vydal, ale slavná sněmovno, mně zdá se, že i toho laciného úspěchu, jehož mohl bych v této polemice získati, jest lépe se vzdát vzhledem k tomu, že nám skutečně jde o to, abychom spory, které panují v tomto státě mezi jednotlivými národnostmi, nepřioštrovali a nikde nedali příčiny ke stížnostem, jež častokráte až příliš zkreslené slycháme. Já se nerozpakuji říci – a nepovažuji to za slabost, protože miluji tento stát – že životním interesem republikána jest, aby upraven byl definitivně a snesitelně poměr Němců

k Čechoslovákům. Snad jest již čas, aby na obou stranách byl učiněn začátek. Prosím, ale prvním předpokladem této politiky jest – a pánové, račte to vzít tak upřímně, jak jest to míněno – že němečtí kolegové musí se vzdát své negativní politiky, neuznávající integrity tohoto státu. *(Výborně!)* Bez tohoto předpokladu jest naprosto i u těch nejmírnějších elementů vyloučeno, abychom dělali jakékoliv ústupky Němcům, protože každý takový ústupek znamenal by počátek nových bojů a největšího rozvášnění. Pánové, tak jako dosud jsme – já pravím na obou stranách tu politiku dělali, dále to nepůjde. Já za dva roky své aktivní činnosti jako ministr měl jsem možnost nejlépe viděti neudržitelnost situace, do které se pánové s německé strany sami dostali. Plně chápu to, co zde říkal pan kolega **Křepek**, o vynikajících vlastnostech německého národa, o jeho státotvornosti a pořádkumilovnosti. Slavná sněmovno, byly bezpočetné intervence, které jsem zažil s německé strany ať od pánů poslanců ať od pánů senátorů, vyhovovati však jejich přáním jest pro každou vládu nemožným, neboť aby se vláda opírala jenom při hlasování o české hlasy, a při tom dělala ústupků německým stranám, které se prohlašují za protistátní a neuznávají existenci tohoto státu, to jest politika, kterou se žádná vláda neudrží a ještě méně úřednická než parlamentní. *(Výborně!)* Tedy, pánové, já mám dojem, že mohu přestati na této poznámce, kterou jsem učinil k řeči váženého pana předešlého řečníka, předsedy německé strany agrární, a prosil bych opět, aby ta slova s touže otevřeností byla přijata, s jakou k vám mluvím. *(Předsednictví převzal místopředseda Buřival.)*

Pokud se týká vládního prohlášení, nebudu se jím příliš podrobně zabývati a pokud budu, pak mne více interesuje, co v něm není, nežli to, co v něm jest. *(Tak jest!)* Od slov ke skutkům jest příliš daleko, ale když i ta slova scházejí, jest tam ještě dále. *(Výborně!)*

Schází tam, vážená sněmovno, v první řadě přiznání se k tomu, k čemu se přiznala první, druhá i třetí vláda této republiky, a to jest jasné vyslovení požadavku znárodnění, sestátnění dolů. *(Výborně!)* My měli dnes čest podati slavné sněmovně návrh dr. **Vrbenského** a spoludruhů o znárodnění dolů a úpravě uhelného hospodářství. Slavná sněmovna sezná, že nejde o agitační řeč, z dalších mých důvodů, ale při této příležitosti s touže otevřeností mám za nutné prohlásiti že nám nejde o agitaci, my jsme syti toho, abychom dělali závody v licitování a demagogii. Nejde nám také o akt mstivosti proti majitelům dolů, ani o žádný sociální radikalismus, ale nepřipustíme, aby tento požadavek, o jehož nutnosti provedení jsme tak skálopevně přesvědčeni, mohl zmizeti s tohoto denního pořadu a pravím zcela otevřeně: svůj poměr k vládě a jednotlivým stranám si zařídíme podle toho, jak se budou chovati k tomuto kardinálnímu, principiálnímu požadavku našemu.

Věc dle mého zdání nesnese odkladu. Nejšpatnější jest politika ta, kterou děláme! Mluvíti o socialismu a neprováděti jej. Buďme docela otevření a kritičtí také sami k sobě. Je to ta nejšpatnější politika se stanoviska stranického, ale nejšpatnější také se stanoviska státního. Nechávatí dnes

majitele dolů v té ohromné nejistotě, co se stane s jejich majetkem, znamená, zabraňovat jim, aby neinvestovali nic do dolů, aby dále pokračovali v té rabovací politice válečné, kterou dělali. My chceme mít jasno. Ať se rozhodne, buď socialisaci, ale když socialisaci, tož socialisaci hned, anebo zaručte mi soukromé vlastnictví, a tento druhý případ je lepší, než tato neurčitost. *(Výborně!)*

Proto nechť přizná vláda sněmovně barvu a já nechápu, proč vláda, které v prvé řadě musí záležet na tom, aby bylo zjednáno jasno, proč právě vláda v této otázce vyhnula se té jasné formulaci o znárodnění dolů, která byla obsažena již v prohlášeních vlád dřívějších.

Vážené shromáždění! Mě ta zamlklost jinak hovorné vlády – podle délky jejího prohlášení – nepřekvapuje. My socialisté jsme hodně vinni a přiznejme to, my jsme se vzdali politické moci. Stát musí žít. Že naše byrokracie není socialistická, hlavně vysoká byrokracie – to není pro nás žádnou novinkou, a stojí-li v čele této byrokracie opět úředník, nečekejme socialističtější potitiku, než jsme ji dělali sami. To jsou důsledky chyb, které provedly socialistické strany, že dobrovolně vzdaly se politické moci v tomto státě. *(Výborně!)* Se stanoviska socialistického považují to za osudnou chybu, ale nedalo by se to lépe znázorniti, než právě tím, když zde vzpomenu tří vládních prohlášení k otázce uhelné se přimykajících.

První vláda, vláda dr. **Kramáře**, všenárodní, v jejíž majoritě zastoupeny byly strany nesocialistické, již 9. ledna o hospodářství uhelném prohlásila: „Pro podnikání a všechnu výrobu je nejdůležitějším prostředkem uhlí. Proto je vláda přesvědčena, že uhlí nemůže zůstat ve volné dispozici soukromníků, a jest odhodlána za součinnosti Národního shromáždění zjednatí státu plné ovládnání tohoto prostředku výrobního.“

Druhá a třetí vláda ústy ministerského předsedy **Tusara** prohlásila: Domníváme se, že nadešel čas, kdy jest učiniti počátek, kdy přikročení k socialisaci těžby uhelné a rudní stalo se akutní a rovněž státní hospodářství s uhlím.

A třetí ministerský předseda, pan dr. **Černý**, o otázce znárodnění dolů nepronesl ani slova! Vážená sněmovno! Přijímáme tedy tento nedostatek vládního prohlášení jako nedostatek odvahy postavit se za onen požadavek, jež přijaly za svůj dřívější dvě vlády, ale odůvodněný nedostatek odvahy, a proto podali jsme dnes iniciativní návrh a předlohu Národnímu shromáždění očekávající, že vláda jistě nebude míti žádného interestu, když skutečně převzala celou agendu, tak jak bylo vyjádřeno vlastnoručním listem pana presidenta, aby stavěla se proti té vitální otázce nejen socialistických stran, ale v první řadě státu. *(Výborně!)*

My vůbec přijímáme dnešní vládu, z níž mnohých pánů si pro jejich vědeckou a odbornou kvalifikaci skutečně vážíme, jako nutné zlo a nechceme její těžký bez toho jinak úkol ještě více zatěžovati. Budiž mně dovoleno, abych zde opět řekl několik upřímných slov. Promiňte mému pesimismu. Ani za půl roku ani snad za 3/4 roku, jak vidím ty politické poměry, nejsme schopni, abychom utvořili parlamentní vládu. Bohužel!

pravím to docela otevřeně. Znamená to nepopíratelně velkou krizi demokracie a nezapomínejme v první řadě krizi socialismu. Mějme tu odvalu a řekněme si to. *(Tak jest!)* Na výlučné převzetí vlády my socialisté jsme slabí a na opozici příliš silní. Nechceme-li, aby nám vládl zase někdo cizí, nezbyvá, než abychom se vrátili znova k systému koaličnímu.

Vážené shromáždění! Nebude-li to za půl roku, nebude-li to za tři čtvrtě roku, jsem o tom pevně přesvědčen, musí se tak stát za rok, neboť stát musí žít. A proto dnes musíme přijímati tuto vládu jako nucené zlo. Kdo ale má smysl pro demokracii... *(Posl. dr. Kramář: Malé vysvobození!)*, snad malé vysvobození, i nucené zlo.

Slavná sněmovno! Při té příležitosti měl bych se zmíniti o smutné kapitole našeho politického života. Mám na mysli tu náladovost, tu vládu hesel, která se nás každou chvíli zmocňuje. Vidíme ji na všech stranách, vidíme ji každou chvíli, jak rudnou líce mnohých jedinců, když sovětové armády blíží se k Varšavě, z chladných jinak počtářů stávají se zrovna náboženští, řekl bych, blouznivci. A za to druhých srdce plesá při každé porážce Trockého. Ti, co měli včera malou dušičku, dnes dostávají kuráž. Neklamte se, my nesmíme podléhat té náladovosti a pravím opět, jak na adresu českou, tak i německou: U nás – a té myšlenky se vzdejte – není možný žádný převrat státní, který by ohrožoval existenci této republiky. *(Výborně!)* Pánové – a to mi přiznají i poslanci se strany levice sociálně-demokratické – vy nemáte ponětí o těch ohromných mravních silách, jež dřímají v duši každého českého člověka, a to bez rozdílu politického přesvědčení, které by se vyvalily v okamžiku, kdy by skutečně existence tohoto státu měla býti ohrožena. Proto jest marnou každá spekulace s touto věcí. *(Výborně!)*

Vládní prohlášení, slavná sněmovno, slibuje, že v otázkách politiky zahraniční bude kráčet v osvědčených šlépějích prvních vlád naší republiky. Nic jiného si také nepřejeme. Co tím chci říci? Bez uspořádání a konsolidace poměrů v Rusku není světového míru. To jest nám jasno. Ale právě proto byli jsme proti intervenci. Panu dr. Kramářovi bude se to zdát nedůsledné, ale já se tážím, kdo by dělal tu intervenci? Tu by jistě dělali v první řadě Poláci, Rumuni a ostatní. My nemáme garancí, že by ti, kteří by intervenci dělali, chránili integritu největší slovanské říše a neusilovali o zcizení ruského území. *(Tak jest! Výborně!)* Proto jsme byli proti intervenci v Rusku, neboť odtržení části ruského území, vážená sněmovno, znamenalo by trvalé porušení národních základů největší slovanské říše. A proti tomu se stavíme bez ohledu na to, kdo jest dnes reprezentantem vlády v Rusku, je-li to sovětová vláda či někdo jiný. Tolik jsem chtěl říci k té zmínce o zahraniční politice a rovněž budeme míti příležitost mluvit o tom při jiných debatách.

Pokládám za svou povinnost připomenouti, že tak jako vystupujeme proti všem odstředivým tendencím, ohrožujícím existenci republiky, vystoupíme také s celou rozhodností proti jakýmkoliv snahám reakčním. Strach o republiku nesmí býti pláštíkem mnohým jednotlivcům i stranám

v boji proti socialismu. Pravda, my jsme si toho vědomi, že nastává v celé Evropě reakce a že se blíží milovými kroky. Snad nastane zoufalý boj. V tom je tragika našeho socialistického světa v Československé republice, že v nejkritičtější chvíli jest nejoslabenější a nejrozdrobenější. Ale my nejsme zhýčkáni. Nevěřím, že by vlna reakce mohla nás zachvátiti, neboť Čechoslováci nebyli nikdy na výsluní přízně a dovedou svést tento tuhý zápas, kterému snad jdou vsťíc.

Když zmiňuji se již o vládním prohlášení a vybírám ty věci, kterých v prohlášení není, pak pokládám za svou povinnost poznamenati druhou věc, která tam schází. Je velmi choulostivá, chápu, ale bylo by neupřímné, kdybych se jí chtěl vyhýbati, poněvadž se nám jedná o podklad reální politiky v budoucnosti. Jest to otázka rozluky státu od církve. Celé prohlášení praví: „V přípravě a úpravě poměru církve ke státu pokračovati budeme... atd. na základě předpokladů, zjištěných ministerstvem věcí zahraničních. „My máme zásadní pochyby, je-li srovnatelné s demokracií, aby tak životní problém vzhledem na minulost a tradici československého národa a poměr Habsburků k Vatikánu byl řešen jinak než parlamentně. *(Výborně!)* Nesledujeme také v této věci žádné agitační cíle a nezavíráme ani oči před tím, že velká část národa smýšlí hluboce nábožensky. Nechceme zavíratí svých zraků před poměry slovenskými, také nechceme negovati tu přirozenou sílu, kterou má strana lidová ve svých zvolených poslancích. A zmiňuji-li se o tom přece, vážená sněmovno, činím tak proto, abych zdůraznil, že pro nás jako stranu není žádná příští koalice možná se stranou lidovou, pokud tato otázka nebude rozřešena a nezmizí s denního pořádku. *(Výkřiky. – Místopředseda Buřival zvoní.)* A má-li dnešní vláda – a za takovou ji také považujeme – připravití půdu parlamentnímu režimu, pak zdá se mi, že právě do otázky rozluky státu od církve musí kousnouti a tuto otázku musí rozřešiti. *(Výkřiky. – Místopředseda Buřival zvoní.)*

Slavná sněmovno! Vřelá slova nalezl pan ministerský předseda pro požadavky státních zaměstnanců. Pokud se týká úřednictva, my jsme se jeho důvěře ve volbách zrovna netěšili. Proto mohu mluvit docela otevřeně, aniž by mně mohlo býti vytýkáno, že jest to mluvení z okna ven. Potřebujeme dobrou a přesnou administrativu a bezohledně musíme potíratí korupci. Potírání korupce mně neznamená novinářsky dělat skandály, nýbrž bezohledně trestati každého, kdo se proviní proti veřejným zájmům. *(Posl. Hudec: Ono se to netrestá ani při těch novinářských skandálech!)* Ale napřed musíme dáti všem těm státním zaměstnancům najísti. Jestli kolega Hudec praví, že se to nedělá při těch novinářských skandálech, já to na sebe nevztahuji. Pokud já měl výkonnou moc, já i bez novinářských skandálů trestal. Jest třeba míti odvalu říci, že naším ideálem jest míti méně úřednictva – já se nerozpakuji to říci – ale lépe placeného. *(Tak jest!)* Tak jest tomu také u zřízenců. Tím jest řečeno všechno. Zvyšování platů a příspěvků jest důsledek naší úplné bezradnosti proti drahotě. Neboť naším ideálem – u nás socialistů hlavně – není pouze zvy-

šovati platy, ale dosud jsme nedokázali zlevnění stávajících potřeb životních. Proto je to nutné zlo, důsledek té politiky, ku které jsme museli sáhnout. Dnešní dražota ovšem není zjev speciálně český, je to zjev světový. Pravím to proto, abych odmítl výtky všech věčných škarohlídů, kteří nemají nic jiného na práci, než zasévat nespokojenost a destruktivně působiti, jakoby naše republika byla výlupekem vši nepravosti a špatnosti. Co ničivé řemeslo válečné za 5 let napáchalo, slavná sněmovna, jest nutno říci lidu pravdu – to jest těžko za 2 léta spraviti, kdyby byla jakákoliv vláda. Také od této vlády nesmíme čekat, nechceme-li se dožiti zklamání, nějaké zázraky. Válka všechny vrstvy – jsem zase tak objektivní, že řeknu všechny vrstvy – řemeslníky, obchodníky, živnostníky, dělníky a úředníky, zdemoralisovala. To ničivé, vražedné řemeslo lidskou duši nezušlechtilo. Jest třeba, abychom pracovali v prvé řadě k výchově všech těchto vrstev, každý pochopitelně v prvé řadě ve své straně.

Ohledně otázky učitelské trváme na paritě učitelstva se státními zaměstnanci, poněvadž příkládáme ohromný význam učitelskému stavu. Vždyť ta parita byla vyslovena nejen ve starém Národním shromáždění, nýbrž znovu byla uplatněna v zákoně o organisaci školské.

A ne bez pohnutí mluvím o těchto otázkách, když zmiňuji se o jednom z nejubožejších stavů, kterého zde nebylo vzpomenuto. Je to stav našich soudců. To jsou ti nejubožejší z nejubožejších. Ti nesmí míti žádného vedlejšího zaměstnání a také ho ve válce neměli. Žádáme od nich nestrannost, právnícké vědomosti, poctivost rozsudku. Všechno to musí býti základem našeho státu, nemáme-li ztratiti víru ve spravedlnost, a já pravím docela otevřeně, že svědčí to o velké mravní síle těchto lidí, že za bídných hospodářských poměrů uchránili se od jakékoliv korupce. (Výkřiky.) Pánové, kdybyste zde i užívali výroků a určitých výkřiků, stěžii naleznete příklad, kde byste dokázali českému soudci korupci a úplatnost. Já tu opět nemluvím jménem svých voličů, ti pánové nás nevolili. Ale zde stranická věc jde úplně do pozadí, mně jde o zájem státu. A proto pravím, že my, socialisté českoslovenští, jsme ochotni kromě úplné neodvislosti soudcovské připustiti také privilegované odměňování pro naše soudce. (Výborně!)

Kdybych měl dále kritisovati vládní prohlášení, přišel bych snad k úsudku, kdyby bylo kratší, že bylo by snad lepší a že snad šťastnější formou by bylo, kdyby se odvolávalo na vzpomenutý již vlastnoruční list pana presidenta. Ale dříve než tuto kapitolu ukončím, musím se zmíniti o jednom překvapení, které nám vláda připravila. Za dnešní schůze rozdala přílohu ke státnímu rozpočtu za rok 1921. Jedná se tu o rozpočet osobních a věcných nákladů ústředny pro rok 1921.

Dle mého zdání podléhají ústředny ministerstvům. Tedy to patřilo do řádného rozpočtu a tam také snad věc je obsažena. Co znamená tato knížečka? Zde zaznamenány jsou pouze výdaje, ne příjmy, ani příjmy cukerní komise, ani příjmy obilního ústavu, ani příjmy tukové ústředny atd. Mně se tak zdá, že ať už úmyslně nebo mimoděk vláda zde poskytla

a napsala agitační článek proti vázanému hospodářství. (*Výborně! Tak jest!*)

Pánové, budiž mi dovoleno, abych k tomu něco poznamenal. Když už se něco vydává, prosil bych, aby to bylo úplně. Proto bych apeloval na pana ministerského předsedu – poněvadž nevím, kdo je za to zodpověden – aby v tomto rozpočtu, který rozpočtem není, poněvadž obsahuje pouze vydání, v zájmu pravdy nominativně uvedena byla jména těch, kteří ty příjmy mají. Necht' veřejnost sezná, zdali my máme na tom zájem, abychom ty ústředny hájili čili nic. (*Výborně! Potlesk!*) Pánové, musíte si již jednou rozmyslet, abyste hlásali volný obchod a při tom abyste z toho vázaného hospodářství jedině bohatli. Tuto politiku vám věčně hrátí nebudeme. (*Výkřik. Hluk.*)

Místopředs. Buřival (*zvoni*): Pánové, prosím o klid.

Posl. Stříbrný (*pokračuje*): My jsme se dovedli zhostiti svého úkolu s takovou rozhodností, kterou bych marně hledal u jiných stran. Prosil bych, abyste toho receptu použili, a bude mezi námi snesitelnější poměr.

Slavná sněmovno! Je tedy zajímavé, že v tomto rozpočtu nenalzáme žádné položky příjmů. My jako strana nemáme naprosto žádného zájmu na trvání těchto ústředí a tohoto vázaného hospodářství. My ne! (*Výkřiky.*) Náš zájem je čistě ideální. Víme, že ne všude, ale v určitých odvětvích volný obchod znamenal by revoluci ve státě. (*Výkřiky.*)

Místopředseda Buřival (*zvoni*): Prosím o klid, pánové!

Posl. Stříbrný (*pokračuje*): Jest zajímavé, že pro volný obchod více se exponují producenti, než konsumenty. Chceme uvolňovati obchod potud, pokud zjišťujeme, že v tom kterém odboru jest dostatek zboží, aby mohla nastati volná, ušlechtilá konkurence, ale obáváme se volného obchodu tam, kde by se zvrhl ve spekulativní lichvu. (*Výkřiky. Hluk.*)

Místopředs. Buřival (*zvoni*): Prosím o klid. Prosím, aby řečník nebyl vyrušován.

Posl. Stříbrný (*pokračuje*): Já nechci již o otázce volného obchodu dále mluvit, ne snad, že bych se věci bál. My netrváme na volném obchodu, my s ničím neobchodujeme, my nic nevyrábíme. (*Hluk. Výkřiky.*)

Místopředseda Buřival (*zvoni*): Prosím o klid.

Posl. Stříbrný (*pokračuje*): Pánové! Pro mne tyto scény jsou opravdovým překvapením a jsou důkazem, kdyby člověk sebe umírněněji mluvil a volil slova diktovaná největší rezervou, že oproti některým pánům každá tato obět' jest úplně zbytečnou, neboť předpokládají, že účelem parlamentismu jest dělati zde skandály a pokřikovati. (*Hluk. Výkřiky.*)

Místopředseda Buřival (*zvoni*): Prosím o klid. Prosím, aby řečník nebyl vyrušován. (*Hluk. Výkřik posl. Slavíčka.*) Prosím kolegu Slavíčka, aby nevyrušoval řečníka!

Posl. Stříbrný (*pokračuje*): Dle našeho názoru vláda bude si musiti všimati bedlivě poměrů na Slovensku, neboť nikdo nesmí zastřít svého zraku před hrozným zjevem, o kterém jsme se dočetli v posledních dnech ve všech denních listech. Týká se to hromadného vystěhovalectví ze Slo-

venska. Jest to věc, kde bude nutno... (*Hluk. Výkřiky.*) Pánové! Chcete úmyslně mne rušiti? Vždyť já proti vám nepolemisuji. Jest to věc, kde vláda musí zkoumati příčinu tohoto vystěhovalectví, pokud působí zde cizí vlivy a pokud působí zde hospodářská bída, pokud zde působí – a zdá se mi, že podstatnou měrou – dosud nerozřešená pozemková reforma. Po této stránce musí vláda konati svoji povinnost. Řekl jsem, že žijeme v době veliké krise socialismu. Dovolte, abych připomněl několik málo slov o naší straně. V letech devadesátých zachraňovali jsme ideu národnostní v českém proletariátu, v českém dělnictvu. Zdá se mi, že v této krisi socialismu jsme povoláni, abychom plnili druhý svůj historický úkol a mezi českým proletariátem zachraňovali myšlenku socialismu, nikoliv ze strannictví, nýbrž proto, že jest naším vášnivým přesvědčením, že existence a budoucnost republiky záleží pouze od zdárného rozřešení sociální otázky. Jest naším pevným přesvědčením, že socialismus nesmí přijíti do konfliktu s ideou státní. Světová válka zničila za pět let všecko to bohatství, které pilné ruce nashromáždily v potu tváří. Ona zdemoralisovala lid, zničila snad na staletí, ne-li aspoň na desetiletí kulturu. A nám, našemu státu, mladé republice, do vínku nově rodící se svobodě, dáno několik podmínek, které jsou skutečně závidění hodné. Je to přírodní bohatství, jímž slyne naše republika, jsou to pilné a dovedné práce našeho dělníka, našeho živnostníka, jsou to pilné ruce našeho zemědělce. Jest mé pevné přesvědčení, jestliže dovedeme správně postupovati s duchem doby a rozřešiti otázku sociální, jdeme vstříc nejskvělejší budoucnosti, kterou nám všichni sousedé budou záviděti. Pro nás zájmy státu se zájmy socialismu jsou úplně totožny. Základní podmínkou, o kterou se dnes jedná v ochuzené Evropě a v dvojnásob ochuzeném našem státě, jest tvořiti a rychle tvořiti nová bohatství, provésti řádnou organisaci práce ve výrobě, abychom co nejrychleji vybědli z dosavadní bídy a rozmnožili všeobecné bohatství. Snahou naší jest nahraditi ten antagonismus mezi prací a kapitálem, nahraditi ho společností zájmů. Sdružení dělníka a podnikatele v dnešní námezdné smlouvě není dokonalé, jest třeba zvýšiti intensitu práce, zvýšiti zájem dělníka na té práci.

A tu se neklamme – a to jest opět na adresu všech socialistických stran, kdyby vítězství socialismu rozhodla pouze mravní síla, tedy po tak strašlivé, vražedné, pětileté evropské válce ani hodinu by se nemohl udržeti kapitalistický řád ve státech evropských. Ale v ožebračené Evropě jde dnes o to, kdo dovede ji dříve a účinněji vyvésti z hrozných zmatků a hospodářské bídy. Dokáže-li to kapitalismus – já pochybuji – prodlouží svůj život o několik desetiletí, to je nesporno, ale chce-li zvítěziti socialismus, musí organisovati práci ve výrobě tak účelně, aby se krátce více vyrobilo a více pracovalo. Jinak to prohrajeme. (*Výborně! Posl. Vávra: Takhle mluví venku mezi lidem a ne mezi námi. Lid jest dobrý, ale vůdcové jsou špatní!*) Neznám toho pana kolegu, který mně tak apostrofuje, ale myslím, že ne mluvím v tajné schůzi a že to přijde také ven.

Řekl-li jsem, že socialismus, chce-li zvítěziti, musí pracovati více a intenzivněji, musím poznamenati, bohužel, že bolševismus to nedovedl. V tom jest tragika bolševismu. Nechci napodobovati ony vzory, kde tak často bývá bojováno proti bolševismu různými zájmovými důvody, a obmezím se pouze na jeden citát. Že to bolševismus nedovedl, o tom dalo by se snést nespočetně důkazů, ale snad stačí, budu-li citovati z oficiálního orgánu „Pravdy“ ze dne 17. února 1920 úsudek, jak vypadají právě tyto věci, o kterých jsem se zmiňoval, dnes v bolševickém Rusku (čte):

„Nyní všechno se stalo majetkem lidu, avšak pustošení a ničení se nezmenšilo, nýbrž zvyšuje. Saratovský divoch ničí majetek v Penze a penzenský opět v Samaře. Ničí se stavby, místo dříví pálí se drahocenný nábytek, zásilky balí se do pláten uměleckých obrazů a ještě se k tomu chvástají ničením „starého“. Cit šetrnosti a citlivosti k národnímu bohatství zmizel. Tvoří se však něco nového? Jest nová práce důstojna svobodného lidu? Není. Práce stala se až k studu nepořádná, zlostně pitomá! Pracují na příklad inteligenti za dozoru vojáků, podvádějí dozorce, a utrácejí čas. Neb dělníci nakládají vagon a naloží jej tak, že jedna osa se zláme. Řežou trámy plné hřebíků a polámou zuby pily. Vyrazí z vyjmutých oken tabule, které měli očistiti. Nechají válet se po ulicích železné konstrukce, moknouti a rozsyprávati se cihly, určené na stavbu, atd. Z hlouposti a nedostatku úcty ke své vlastní práci lidé ničí naše cennosti a rozleptávají tak hospodářství republiky. Což pak jsou to maličkosti, zejména pro nás, kteří chceme naučiti celý svět novému způsobu života? Revoluční a socialistická politika jest ovšem pěkná věc, ale práce je nezbytná především. Maličkosti, na něž bylo poukazováno, jsou tisíce, v celé lidové masce tvoří ony atmosféru všeobecné bezuzdnosti, lenosti a zločinné nepořádnosti. Nikdy ještě se nepracovalo tak ošklivě, tak necestně, jako se pracuje nyní.“

To jest úsudek oficiálního bolševického orgánu o dnešních výrobních poměrech v Rusku. Nepravím to se závistí, ani se škodolibostí – mně jest to hluboce líto – nýbrž konstatuji to jako výstražné znamení, že touto cestou nespasili bychom také náš proletariát. Nezapírejme si: Socialisace v ochuzené Evropě jest trochu těžší než byla v Evropě předválečné. Socialisovati lidskou bídu jest velmi málo lákavé a k tomu jest potřebí nejen rozhodnosti, nýbrž také jisté obezřetnosti. V tom spočívá náš rozdíl od komunismu. Běříme svět tak, jak jest, se všemi jeho slabostmi a se všemi jeho špatnostmi, s dobrem i s tím zlem. Snažíme se sociálními reformami, organisací, družstevnictvím odstraniti dnešní zlořád a pomýšlíme socialisací celých průmyslových podniků pracovati k zásadní změně dnešního společenského pořádku. Jsme si však vědomi, že pro socialisaci státu hospodářské převraty a přeměna hospodářských řádů nestačí. Co platno měniti hospodářské řády, když lid zůstává stejný. Výchovou musíme současně morálně pracovati o nápravu lidí. Chceme-li se dostati však z dnešní chaotické doby, plné hesel a extrémů, z leva i prava, pak jest třeba přikročiti k pozitivní práci.

Promiňte, že nám československým socialistům, kteří soustředili ve svých řadách již před válkou všechno, co bylo v Čechách skutečně protirakouského a velezrádného, nám notorickým revolucionářům dnešní politika velkých slov neimponuje. Máme smysl a hluboký smysl pro revolučnost, ale revolučnost těch, kteří při tom také něco riskují. Dnes jest pomalu s větším osobním rizikem spojeno hlásat pravdu, než hlásat revoluci, ve kterou lid již sám nevěří. (*Souhlas.*)

Světová válka neskončila se pouze porážkou německého imperialismu a osvobozením národů, ona ukázala také naprostou neudržitelnost dnešních soukromokapitalistických hospodářských řádů. Nám všechno to státní obhospodařování za války, ta úžasná drahota, pokles výroby a lichva, s níž si nevíme rady, jsou neklamnými známkami, že staré řády se vyžily. Chápu a vítám, jestliže pan ministr financí – jako také pan ministerský předseda – ohlašuje, že proti drahotě chtějí také bojovat tím, že sníží tíživou uhelnou dávku. Ale poznamenávám, že nevím, zdali je to v pořádku, na jedné straně snížit uhelnou dávku a na druhé straně zvýšit opět daň z obratu. Prosim, slavné Národní shromáždění, nám nemůže se jednat pouze o snížení uhelné dávky, nám musí jít také v první řadě o snížení našich železničních tarifů, nám musí jít o to, aby toto snížení zrcadlilo a obrazilo se v cenách detailů pro konsumenty, aby nestali se obětí, objektem spekulace a chamtivosti několika málo jednotlivců. Po této stránce chceme vládu účinně podporovat. Pevným naším přesvědčením však je, že úplnou nápravu můžeme zjednat pouze socialismem. Dvě cesty vedou nás k socialisaci: Buď je to socialismus shora, diktaturou, – neříkám zúmyslně diktaturou proletariátu, neboť to není diktatura, kde rozhoduje několik málo jednotlivců ať již kýmkoli designovaných na vykonávací orgány zdánlivě vůle širokých mas – nebo jest cesta zdola, řádnými odborovými organizacemi, družstevnictvím, ochranným zákonodárstvím, legálním zápasem o moc ve státě, o většinu až k socialisaci jednotlivých odvětví našeho průmyslu a obchodu a konečně přeměně naší demokratické republiky v socialistickou. První cesta, diktatura shora, zdá se mně, že úplně zklamala všechny, kdo v ní ještě věřili. Po zkušenostech z Ruska považujeme ji za úplně nemožnou. Bez ideální výchovy lidu komunismus nerozmnožil by výroby, jak ukázalo se v Rusku, nezdokonalil by výrobků, nebyl by vzpružinou pokroku a ve státě odkázaném na dovoz chlebovin, jako jest naše republika, ve státě většinou odkázaném na dovoz surovin pro naši industrii, ve státě, který není sobě soběstačným, znamenal by rychlejší a strašnější katastrofu, než do které se dostalo Rusko. Nepatříme k fanatickým odpůrcům komunismu, ale pravím zcela otevřeně, my s tím počkáme, až jak se to jinde osvědčí. Socialistickou vizekci na své republice nenecháme dělati a prováděti. (*Výborně!*) Mně však bojovati proti bolševismu neznamena pouhou negaci a my také bolševism neodklidíme žádným vlastenectvím. Hladového člověka zmocňuje se zoufalství, tomu musíme my zabrániti stůj co stůj. Representant této vlády, pan ministerský předseda, několikrát nalezl velmi vřelá slova pro

družstevnictví, nuž od slov je třeba přejít ke skutkům. Mluvití proti bolševismu a při tom brát všecko lidu a nic mu nedat, je velmi málo. My nežadáme žádnou subvenční politiku. *(Hlas: Jenom že neplatíte dluhy!)*

Já myslím, že u nás ještě nikdo o nic nepřišel a já znám úpadky vašich záložen a všech podniků daleko skandálnější než u nás jsou a na našich rukou nelpí tolik neštěstí jako na mnohých vašich podnicích. Pánové, na toto pole nezacházejte, je to pro vás kluzká půda. Družstevnictví pro mne, vážené shromáždění – a já nemluví se stanoviska stranického, já mluvím se stanoviska státního – má ohromný význam výchovný pro široké vrstvy lidu. Dělník seznamuje se s úžasnou komplikovaností našich hospodářských poměrů, vychovává se v něm pocit zodpovědnosti a, pánové, snad všecko nebude dokonalé, jako před tím nebylo, ale nelitujme nikdy těch obětí, poněvadž to znamená v pravém slova smyslu školu pro naše široké vrstvy lidové. Jen krátkozrací lidé mohou se stavětí proti této politice družstevní. Spotřební družstva, konsumy nám nejsou ideálem socialismu, ty nám neabsorbují otázku sociální, ale při všech vadách a chybách, které měly, jedno jim nepopřete, a sice že na jedné straně připoutaly toho dělníka k určitému podniku, na druhé straně staly se i v dobách předmírových regulátory cenové politiky v drobném prodeji. *(Hlas: To nejsou!)* Tím lépe, je-li soukromé podnikání schopno konkurence. Nemusíte se toho, pánové, báti. *(Hlas: My se nebojíme, ale chceme stejná práva, stejné povinnosti!)* Jsme pro to, stejná práva, stejné povinnosti.

Nám však ještě daleko důležitější než spotřební družstva jsou družstva výrobní a zde bych chtěl několik slov pronéstí. Pánové, ze mne nemluví zaujatá stranickost a úzkoprsost stranická. Já jsem tak skálopevně přesvědčen o tom, že v této době podrážděné fantasie širokých vrstev lidových, chceme-li náš proletariát připoutati skutečně k republice, nesmíme mu přijítí pouze s negací, musíme mu něco pozitivního dáti. Ze mne nemluví v první řadě pouze socialista, ale také a v první řadě republikán. Sdružení samostatných dělníků, živnostníků i zemědělců při výrobě na vlastní účet, co majitelů výrobních prostředků, ponechávajíc si úplně výnos své práce, toť je nám sdružením budoucnosti, my to nechceme reglementovat, my nechceme to násilně řešiti, ale nepřekážíte nám v tom, co vy nazýváte pokusy a co pro nás znamená přípravu pro přeměnu celé této lidské společnosti. Jest to zájem státu i zájem měšťanských stran. Denně slyšíme stesky a také pan ministr financí mluvil o nestálosti našich mzdových poměrů a dělnictvu se vytýká, že přepíná své požadavky. Já vám proto pravím: Netlačte nás stále do jedné fronty těch, kteří práci prodávají, umožněte, abychom mohli zříditi v každé župě nějaké výrobní družstvo, aby dělníci nestupňovali jen své požadavky mzdové, nýbrž aby musili kalkulovati se všemi složkami ve výrobě, a tak se dočkáte, že dělnictvo samo bude brzdití radikální a demagogické požadavky. Zde vidíte, že se vlastně konformují tyto zájmy a že jest vlastně společný zájem státu i s těmi tolik obávanými socialisty. Je-li vaše kapitalistická organizace tak dokonalá, té malé konkurence několika výrobních družstev se báti nesmí-

te. Dnes ovšem družstevnictví trpí nejen nedostatkem vhodných sil, řádných pracovníků a odborníků, nýbrž v první řadě naprostým nedostatkem provozovacího kapitálu. A tu pravím, že jest povinností státu, aby jako činitel v jiných odborech státní garancí umožnil rozvoj družstevní za nejpřísnější kontroly.

Slavná sněmovno! Navrhuji také po této stránce – a prosil bych, aby o věci bylo jednáno v rozpočtovém výboru aby do tohoto rozpočtu byla zařazena položka 50 milionů korun státní garancie pro podporu družstevnictví. Mám na mysli pochopitelně družstevnictví celé československé republiky. Výchovou družstevnictví, zabezpečením státních dodávek, opatřováním potřebného kapitálu musí stát napomáhat družstevnictví, které v součinnosti s odborovými organisacemi zabrání, aby z našich širokých mas dělnických nestávali se zoufalci, kteří nemají, co by ztratili. My nevěříme, že by družstevnictví mohlo býti jedinou a hlavní formou socialistické úpravy naší společnosti, jsme si vědomi, že za dnešního kapitalistického řádu jest to nejlepší formou, kterou námezdní pracovník přechází do nové funkce spolupodnikatele a výrobce.

Naše družstevní a odborová organisace musí býti pro nás školou socialisace. Víme, že nestačí pouze reglementovat sociální úpravu hospodářského řádu, jest také třeba, jak jsem se zmínil, udělati dnešní lidi lepšími. Naše metoda pracovní snad není tak lákavá pro massy opojené hesly, není to žádná sázka do loterie, která může počítati s hlavní výhrou, jest to spíše prostá metoda střádalů. Ale co nám schází v tomto programu na okázalosti nahradí jistě pozitivní práce. Nám, československým socialistům, socialismus přestal býti pouhou mlhavou teorií vědeckých knih a přestal býti snůškou hesel pro standarty v demonstračních průvodech. My se také nechceme mísiti do sporů ve straně československé sociálnědemokratické. Dle mého zdání to již vše, co se tam odehrává, není zjevem speciálně českým, vidíme to i v jiných zemích, je to výsledek války. Promiňte, že řeknu upřímně: Sociální demokracie jako světové hnutí ve válce zklamala a tak jako spravedlivá Nemesis súčtovala se všemi vinníky této války, súčtovala byt i opožděně také s tím posledním vinníkem. Mám jednu prosbu a tím chci také zakončiti. Dnes, kdy roztrfštěn a rozdroben byl tábor socialistický a kdy taková zodpovědnost na našich bedrech spočívá, zabraňme tomu, aby tato krise socialismu nepřeměnila se ve všeobecnou a vášnivou rvačku jednotlivých stran a frakcí mezi socialisty. Zabraňme jakémukoliv znásilňování dělníků, úředníků a zřízcenců v továrnách a dílnách pro jejich politické přesvědčení nebo členství v jedné nebo druhé odborové organisaci. Ze mne nemluví slabost, dnes nemáme k tomu příčin, ale bojím se těch důsledků, a pravím docela otevřeně: v této věci neznáme žádného kompromisu. *(Výborně!)* Znásilňování svých příslušníků, členů odborových organisací, nedáme si líbiti, když jsme si to nedali líbiti za policajtského Rakouska, když jsme byli na indexu všech státních úřadů i výkonné moci, a nedivte se, když se v nás bouří celé nitro při pomýšlení, že proto jsme bojovali za samostatnost a přinesli

obětí více než kdokoli jiný, skutečných obětí pro svoji svobodu, abychom ani zde té svobody toho primerního pojmu svobody se nemohli dovolati. A tu apeluji, nemáme-li se utíkat k zákonné moci, na rozvahu a rozšafnost a i rozum všech socialistických stran. Zastavte terory a boj příslušníků jedněch socialistických stran proti druhým. Dnes mně, zítra tobě.

Přicházím ke konci. Slavná sněmovna z přednesených důvodů sezna-la, kterak strana československých socialistů i přes tu změnu, jež se stala ve vládě, jež není snad ideálem, věrna jsouc svému poslání, nadále chce přinášeti oběti tomuto státu a podporovat každou vládu, která bude loyálně pokračovat v programu, jež si vytýčila jak první vláda koaliční, tak druhá i třetí vláda v československé republice. Tím končím. (*Výborně! Potlesk.*)

Cit podle: Těsnopisecké zprávy o schůzích poslanecké sněmovny Národního shromáždění Republiky československé, 1. volební období (1920–1925), schůze 166, 4. 11. 1920; 66. II.

Vystoupení Jiřího Stříbrného v rozpravě k vládnímu prohlášení min. předs. dr. E. Beneše ze dne 18. října 1921.

Předseda (zvoni): Slovo dále má pan posl. Stříbrný.

Posl. Stříbrný: Slavná sněmovno! Jsem povděčen, že mohu ujmouti se slova po prohlášení váženého pana předřečníka, pana posl. Křepka. Jsem povděčen hlavně za nepopíratelnou umírněnost tónu, jež našli jsme v tomto prohlášení a který snad bude předzvěstí přece jenom změny dosavadních poměrů, vládnoucích v tomto parlamentě mezi příslušníky jednotlivých národů.

Jestliže vejdu na kritiku tohoto prohlášení, pak nečiním tak z důvodů agitačních. Jsem vzdálen toho, abych někoho dráždil, ale mně se zdá, že kolegové na německé straně musejí se brzo rozhodnouti ve svém vlastním zájmu, v interesu vlastního národa, jakou politiku mají dělati. Tak to dále nejde, pánové, abyste stále negovali tento stát a předpokládali, že budeme hlasovati pro vaše neoprávněné a někdy snad i oprávněné návrhy. Vážení pánové, jest to nejnešťastnější politika – promiňte, že se míchám do vašich záležitostí, nechci vás snad mentorovati, jsem toho vzdálen ale je to ta nejnešťastnější politika, kterou chcete dělati. Ona jest schopna připraviti nám okamžité nesnáze, ona jest schopna, aby nám tu klidnou práci zdisgustovala, připravila nám nepříjemnosti, ale vlastnímu národu německému připravuje ohromné škody, a při tom se mi zdá, že stále neznáte duši českého lidu. Kdybyste znali duši českého lidu, přišli byste k přesvědčení, že docela jiná cesta by vás vedla k úspěchu než politika, kterou zaznamenáváme při každé příležitosti. Nedivte se, pánové, shledáváte-li na naší straně určitou rozmrzelost, určitou roztrpčenost, kde zaznamenáváme vaše kroky zde a na každém místě a při každé příle-

žitosti, jak šíříte systematicky nedůvěru k tomuto státu. Vám to nepomůže, vy budete vyléčeni ze svého optimismu. Fundament tohoto státu jest pevnější a silnější než si myslíte. V okamžiku nebezpečí od nejslabšího k nejsilnějšímu všichni postavíme se na obhajobu této tak těžce dobyté svobody. *(Výborně! Posl. inž. Kallina [německy]: Bajonet!)* Pardon, pane kolego, to zdá se mi býti typickým u německého ducha a německého národa, že my nemluvíme slova nenávisti, a vy všechnu vinu svádíte na druhého, na nás. To byla ta tragika německého národa ve světové válce, že nejen nechápal, že má zpytovat své svědomí, že má sám sebe zpovídat, přes to, že viděl, že celý svět pojí se proti němu od toho absolutistického Ruska až po republikánskou Francii a po toho presidenta Spojených Států, fanatického hajitele míru, Wilsona. *(Německý výkřik: Proto byl vypískán!)* Velevážení pánové! Necht potkal ho osud jakýkoliv, ale faktum jest, že i on byl donucen vypověděti Němcům válku. A tu zdá se mi, že v tom spočívá tragika německého národa, v nedostatku autokritiky: on hledá chyby jinde, sám své vlastní nezná, on je nechce znáti a tak postupuje také v naší vnitřní politice. Vy stále poukazujete na chyby naše – já neříkám, že jsme bez chyby – ale vy nepřipustíte, že základní podmínkou jest změna vaší politiky, vaší povahy.

Velectění pánové! Jmenujte mně jediný národ na světě, který by se byl revolucí osvobodil, který za války tolik trpěl, jehož tolik příslušníků bylo perseksováno, denuncováno, pronásledováno a který celý tento převrat provedl, aniž by v Praze jedinému Němci byl zkřiven jediný vlas na hlavě. To charakterisuje povahu českého národa. Dnes to ovšem pokládáte za samozřejmé, ale neklamte se, pánové, vy jste tak nesoudili 28. října. Žili jste v docela jiné náladě. *(Posl. Sajdl: Čekali se strachem!)* Ano, němečtí občané, neznajíce povahu českého lidu, báli se, balili své věci a očekávali, že přijde Bartolomějská noc. Nic se nestalo, báli jste se zbytečně, právě proto že jste byli v rozporu s mentalitou českého národa. Znovu tedy opakují, že neznáte mentalitu, že neznáte naši duši. Kdybyste se postavili bez výhrady na půdu tohoto státu, jsem přesvědčen, že přineslo by to větší prospěch německému lidu a německému národu než samotné republice. *(Výborně!)*

Patřil jsem také ke straně, která zaujímala nejlevější postavení ve vídeňském parlamentu. Ale na co spoléháte, pánové? Na novou světovou válku spoléhati nemůžete, to mně přiznáte, tak reelní jste. Promiňte, nechci vás sesměšnovati a podceňovati, ale revoluci dělati schopni nejste. *(Výborně!)* Drážditi nás a při tom snad spoléhati na velké Německo? Ale nešťastná říše Německá s tím ohromným 50milionovým národem dnes má jiné starosti, než aby podporovala iredentu za hranicemi ve státě, který od prvého počátku choval se k ní naprosto korektně. *(Posl. inž. Kallina [německy]: Zvláště nyní při Horním Slezsku, kde byly Německu vzaty hospodářské podklady!)* Vážení pánové! Nezapomínejte, zmíním se o celé věci, že zdá se mně daleko rozumnější a šťastnější politika, kterou dělali representanti německé říše v dobách rození tohoto státu, než politika, kterou děláte vy. Bylo to 28. října, kdy do Národního shromáždění první

diplomat, který se dostavil, byl generální konsul německé říše Gebattel, který gratuloval k československé samostatnosti Národnímu výboru. *(Slyšte!)* Vážení pánové! Je to vaše věc, ale mně zdá se, že tato politika Gebattelova pro Německo přinesla větší užitek, vzpomeňte si, že stal se německý majetek nedotknutelným, ani vlas na hlavě v těch vzrušených dobách nebyl zkřiven nikomu – nežli politika páně Lodgmanova.

Vážení přátelé! Vy máte snahu nejenom ohrožovati tento stát šířením fantastických, skutečnosti neodpovídajících pověstí. Každý, kdo byl v cizině, vidí – já nejsem optimistou – že zde jest relativně lepší pořádek – my nejsme se vším spokojeni, chceme, aby to bylo u nás lepší, že se zde daleko lépe žije, nežli u sousedů kol do kola a proto nebudete míti štěstí v šíření těchto tendenčních pověstí. A jestliže chcete zeslabovati naši snahu a naši zásluhu o samostatnost poukazováním na to, jakoby Československá republika byla produktem pouze nějakého presentu, nějaké štědrosti čtyřdohody, pak, vážení pánové, rozcházíte se opětně s pravdou. Nezapomeňte, pánové, že jsme si svou svobodu nevyprosili, nevyškemrali, my jsme ji museli vydobýti. *(Výborně!)* Bylo nezměrné to utrpení lidu, který snášel všechnu tu persekuci a nepřízeň osudu doma, a byly to všechny ty hrdinné boje za hranicemi na všech bojištích evropských za nejtěžších podmínek.

Chápu vaše city vůči našim legionářům, ale, pánové, tolik smyslu pro kavalírství a čest bylo vždy u německého národa, že dovedete se také pokloniti před tou ohromnou obětischopností těchto lidí, kteří šli, aby se obětovali pro svobodu svého národa. *(Výborně!)*

Neklamte se tedy, samostatná Československá republika nebyla produktem nějakého presentu. Před 3 lety právě provedli jsme zde převrat vlastní silou, na vlastní nebezpečí. Francouzská a anglická fronta byla příliš vzdálena. Čtyřdohodu postavili jsme před nezměnitelný fakt, před naši státní samostatnost. Já myslím, že to bylo právě naším štěstím, bylo to štěstím, které snad dosud u nás doma není doceněno, protože případ pověstné nerozhodnosti čtyřdohody v otázce těšínské, hornoslezské a v poslední době Burgenlandu dávají nám tušiti, jak by to asi bylo dopadlo s námi, kdyby nebylo převratu 28. října na domácí půdě. *(Výborně!)*

Pánové, vzdejte se své katastrofální politiky. Za 3 léta své samostatnosti ukázali jsme tolik schopnosti života, tolik sil a lásky ke svému nově zrozenému státu, že se mně zdá, že by vás to mohlo poučiti o marných snahách po rozvratu v našem táboře. Hrozí nám nebezpečí, ale to nebezpečí je jinde. Já nevěřím v to stále opakované nebezpečí Habsburků. Vláda Habsburků v československém národě není možna. *(Výborně! Potlesk.)* Jediné nebezpečí, které nám hrozí, jak se mně zdá, jsou právě příšerné sociální a hospodářské poměry, které valí se celou střední Evropou a celým světem. Může-li co ohrožovati naši samostatnost, pak by to byla naše hospodářská neschopnost udržeti tento stát.

Zde je to úskalí! Jsou to snad divná slova od socialisty, ale, pánové, mně už dávno přestal býti socialismus snůškou agitačních frásí pro schůze a tábory, mně dávno socialismus přestal býti výběrem nějakých hesel

pro standardy na demonstrační průvody, pro mě socialismus je školou života, pro mě je socialismus skutečnou reálností, se které se musíme na poměry dívat, méně slibovati a víc pro lid udělati. (*Výborně!*)

Vážení přátelé, vážené Národní shromáždění! Jest třeba, abychom měli odvahu lidu říci pravdu sebe nepříjemnější a sebe nepopulárnější. Nelze stále pokračovat v té dosavadní činnosti, jen agitovat a agitovat, pořáde pracovat pro své stranicví a zapomínat při tom na stát. (*Výborně!*) V tomto okamžiku je třeba, abychom provedli tu zkoušku státníkovu, jsme-li zralí, abychom svůj stát udrželi, a my ho musíme udržeti, kdybychom přinesli oběti jakékoliv. (*Výborně! Potlesk.*) Proto jsme, slavná sněmovno, usilovali o zavedení celé řady nových daní, abychom přivedli rozpočet do rovnováhy. Nic by nebylo bývalo lehčí, než hlasovati pro všechny ty opravné návrhy, jež podávali páni kolegové se strany komunistické a německé. Nic nebylo lehčího, ale my jsme si byli cele vědomi své ohromné zodpovědnosti. Je velice snadno rozdávati, ale je také naší povinností starati se o úhradu. A kde možno vzít tu úhradu? Dluhy věčně dělati nelze. Zahraniční půjčky budeme čím dále tím hůře získávati, a to za krutých, samostatného státu nedůstojných a se suverenitou našeho státu neslučitelných životních podmínek. Zbývala by třetí cesta: tisknouti nové peníze. Pánové, k tomu však my českoslovenští socialisté nedáme nikdy svého souhlasu (*Výborně!*), to je počátek konce. A neklamte se, že by toto stanovisko nebylo socialistické. Odstrašující příklad této šílené politiky slabošství poskytuje nám Maďarsko, bohužel dnes i Německo, Polsko, Německé Rakousko, o nešťastném Rusku nemluvě. Znehodnocení valuty má své katastrofální následky na vnitřní poměry ve státech. Co je platno úředníku v Německém Rakousku, má-li 10 tisíc korun měsíčního příjmu, když za 1 kg vepřového masa platí tisíc korun. Ochrana valuty není nesocialistická, neboť při znehodnocení koruny chránění jsou právě ti, kdo mají nemovitý, immobilární majetek, ale ti, kdo jsou odkázáni na příjem, vynos své práce, dělníci nebo gážísté, ti nejvíce to cítí. (*Velmi správně!*) Mimo to dostavil by se do celého našeho života politického a hospodářského úžasný neklid a mohlo by se zmocniti lidu zoufalství. Necháme-li však, aby se zmocnilo lidu zoufalství, přestane pracovati rozum a to může znamenati počátek konců. Světová válka skončila všemi možnými nepravděpodobnostmi. Nikdy nebylo tak nevýhodno dělati proroka a hrát si na něj, jako právě v této světové válce. Nechci proto na tuto nebezpečnou dráhu se vydati, ale, vážené Národní shromáždění, znehodnocení valuty podle mého názoru má také své meze a mně se tak zdá, že blízko, zcela blízko těch mezí je už Vídeň. Co přijde potom, nikdo neví. Ale že nic příjemného pro osudy národa, zachváceného touto inflací peněz, nemůže přijíti, to všichni tušíme. Jaké je teď východisko? Rozvrácené hospodářské poměry ve střední Evropě ohrožují nás a, já to pravím zcela otevřeně, ohrožují naši samostatnost více než kterákoliv politika z prava nebo z leva.

Ochuzení obyvatel v zoufalství právě jako kapitalistické zájmy západoevropských mocností budou se snažiti utvořiti v tomto chaosu ještě nový

problém tak zvané střední Evropy. Chceme-li se zachrániti, musíme tomu čeliti svými spořádanými hospodářskými poměry a nesmíme připustiti ochuzení svého vlastního státu. Jedině tyto normální hospodářské poměry a odlišná valuta od těch nešťastných sousedů může nás zachrániti před tím, abychom nebyli smícháni mezi ostatní plevy. Čím dříve se dopracujeme hospodářské rovnocennosti a čím dříve se dopracujeme rovnováhy ve svém rozpočtu, tím lépe pro nás. My tím spíše zhodnotíme svoji valutu, své plati-dlo, zlevníme životní potřeby a učiníme snesitelnějším osud milionů obyva-telů, kteří tolik a tolik vytrpěli ve válce; učiníme to bezpečněji, nežli dema-gogickou politikou a nehospodárností ve státě. Resultát je velmi jedno-duchý: tisknouti nesmíme! Nové daně, a to pravím v pevném přesvědčení, zaváděti nemůžeme a nezbyvá nic jiného nežli šetřiti a zase šetřiti.

V zahraniční politice, slavná sněmovno, právě tak jako ve vnitřní je nutno věci viděti, jak skutečně jsou, podívati se pravdě přímo do očí. U nás díváme se z jakési setrvačnosti a v náladě 28. října na všechny udá-losti. Je třeba strohé upřímnosti a trochu kuráže. Světová politika nezná sentimentálnosti, zná pouze organickou nutnost. Celý svět se dnes na nás dívá kriticky, střízlivě a přísně, každé naše konání a každé naše rozhodnu-tí sleduje a zkoumá a váží právě s tohoto nejpřísnějšího hlediska. Já vě-řím, že šetřiti je velice nepopulární a zvláště, když opoziční strany, a já jim toho nezalívám, smolnými pochodněmi zapalují to na všech stranách, ve všech schůzích, ve všech novinách. Děj se však co děj, my musíme vy-držeti, i kdybychom obětovali všecku svoji popularitu. *(Tak jest!)* Tím jsme povinováni svému vlastnímu státu! *(Výborně!)* V Čechách nikdy ne-bylo nic lehčího, než dělati opozici. Dělati jsme ji celá 10letí. Mohl bych býti neskromným a říci, že my ji dělati lépe a účinněji nežli vy, a to v do-bách, kdy to bylo spojeno s osobním risikem. *(Tak jest!)* Ale, vážená sně-movno, my ji dělati v Rakousku a vy ji děláte v československém státě! Ta-to opoziční krev je v nás ve všech a s tou jsme sem přišli. Nechtějte proto nic lepšího na národě, na voličích, ten národ nemůže býti lepší, nežli jsou jeho poslanci, ten národ nemůže býti lepší, než jsme my. A já se ptám: Komu máme věčně tu opozici dělati? Máme ji dělati svému vlastnímu stá-tu, máme ji dělati proti sobě? Kdo nám má vládnouti? Nějaká nová úřed-nická vláda? Pánové, budiž mně dovoleno, abych poznamenal: Strana, k níž kladu si za čest příslušet, jistě se chovala tak korektně oproti přede-šlé úřednické vládě a tak loyálně ji podporovala, že nikdo nemůže nám vytknouti, že bychom byli nějakým způsobem rušili nebo mařili její ko-nání. *(Hlas: Třeba střelila do dělníků!)* Vážení pánové, neračte mě přeru-šovat! Já pravím opět docela otevřeně, jako již v prvé své řeči při uvítání vlády úřednické jsem řekl z usnesení našeho klubu, že tuto vládu, to jest vládu úřednickou, považujeme za nutné zlo. Mně se zdá, že byla více zlem, než nutností. Jsem šťasten, že je ukončena ta smutná kapitola čes-koslovenské demokracie, která nám nikdy ke cti sloužiti nebude. A těm úřednickým vládám i pro budoucnost volám: Ty mrtvy lež a nevstávej! *(Výborně!)*

Slavná sněmovno! Vláda byrokracie a my jsme se tím netajili na rozhodujících místech – byla defektem v politickém životě československém, ona byla vysvědčením naší chudoby. Kdo to jak živ slyšel, aby demokracie státu, zrozeného ve 20. století, postavila se pod kuratelu byrokracie? Musíme se rdít sami před sebou, musíme se rdít před celým světem. Někteří pánové jmenovali to vládou odborníků. Máme snad právo o věci promluvíti, právě že jsme tuto vládu tak loyálně podporovali, ale také dáti výstrahu, že tento pokus se nemůže u nás nikdy opakovati. O těch odbornících raději nechci mluvíti. Mnozí nás stáli i se svou odborníckostí těžké milardy.

A teď ruku na srdce. Co jste kdo profitoval z úřednické vlády? Němci i pánové z tábora komunistického dávali ji do obžaloby, nikdo nebyl s ní spokojen, a přece jak těžká byla práce, která nás přivedla konečně k tomu, abychom sami sobě vládli a utvořili svou parlamentní řádnou majoritu! A domníváte-li se, že nám bylo lépe, než vám, když jsme pro tu vládu hlasovali, pak se mýlíte. Byl to zvláštní pocit, který se nás zmocňoval každého týdne aspoň dvakrát, když přes všecku svoji nespokojenost se zaťatými pěstmi a zuby museli jsme přicházeti do sněmovny a pro tuto vládu hlasovati a ji podporovati. My jsme museli pro ni hlasovati také proto, poněvadž jste nepřipustili utvoření žádné jiné vlády a protože bez vlády nemůže stát existovati. *(Výborně!)*

Pánové, *(obraceje se ke komunistům)* byly situace, kdy jsme se obraceli na vás, abyste aspoň svou absencí umožnili nám pokrokový systém. I to jste odmítli. To budete jednou zodpovídati před svým vlastním svědomím.

Mohl bych hračkou roztrhati všechno to předivo bájí o šetrnosti v naší správě za vlády úřednické. Za žádné vlády se tak hravě nepovyšovali úředníci v nejvyšších hodnostních třídách a za žádné vlády se nedělalo tolik nových sekčních šéfů ad personam jako právě za vlády úřednické. Nikdy nebyla podle mého zdání autorita státní tak uvolněna, jako právě za této vlády úřednické. Nebylo to jenom její vinou, přiznávám, my všichni musíme činit pokání. Úřednická vláda trvala příliš dlouho, trvala déle než měla a stávala se nebezpečím republiky. Jakou mohla míti autoritu vláda, která tak dlouho umírala, že jsme ji musili každou chvíli křísiti, protože jsme se nemohli dohodnouti, abychom ji převzali sami? *(Výborně! Posl. Haken: Tato umře ještě rychleji!)* Kdyby na vás záleželo, snad, ale myslím, že jsou zde ještě rozumní lidé, kteří si budou vědomi toho, že po této vládě nemůže přijíti nic jiného, nežli odvolání se k národu. *(Posl. Haken: To jste měli udělat!)* Myslím, že by kolega Haken udělal lépe, kdyby po posledních volbách v Berlíně nevolal po nových volbách u nás, neboť se zdá, že jejich zenit je již překročen. *(Posl. Haken: Já nejsem zvolen v Berlíně, já mám volební právo v Československu! Různé výkřiky. Hluk.)*

Předseda (zvoni): Prosím o klid.

Posl. Stříbrný (pokračuje): Aby došlo k dohodě, musili jsme ji po celém měsíce připravovati a – promiňte mé upřímnosti – musili jsme ji připravovati i v té osudné a mnohými tak odsuzované nešťastné pětce.

Slavná sněmovno! Je třeba, abychom mnohé poučení vzali si z toho, co se právě před námi odehrává. Nelze dělati politiky, jaká se dosud v Čechách dělala. Nelze připustiti, aby jednotlivé stavy na svých sjezdech, schůzích a ve svých novinách zvoleným zástupcům národa, nám poslancům, určovaly, kdo že má býti ministrem v Československé republice. Že pak při tom mnozí ti odborníci demagogií a vlastními chvalozpěvy, na státní útraty tištěnými v celých foliantech, tuto politiku podporovali, je věcí jejich vkusu. (*Hlas: A zodpovědnosti!*) Nemohlo se nic jiného státi, než že na konec se v tomto vlastním kadidle udusili. Je pravda, že veřejnost se dívala z prvopočátku na úřednickou vládu sympaticky, a my jsme tohoto klamu, těchto ilusí, nechtěli nijakým způsobem rušiti. My byli rádi, že máme vládu, která konečně není systematickým způsobem skandalisována, jako byly dřívější vlády parlamentní. A je to snad kus naší zásluhy, že jsme neodkrývali její slabiny. Byli jsme si vědomi, že máme vládu takovou, jaké si skutečně zasloužíme. Protože jsme nebyli schopni, abychom si sami vládli, musili jsme podporovati i tuto vládu úřednickou. Mne ovšem nezmate veřejné mínění, ale netoužili jsme, aby vládu úřednickou stihl stejný osud, jaký stihl nás, kterým vyčítal kde kdo v Čechách ve svém primitivismu každou jízdu automobilem a ministerské platy. My byli rádi, že se poměry v Čechách lepší a že má česká závistivá a oposiční dušička pokoj, když do toho automobilu posadil se nějaký pan sekční šéf místo socialisty, i když při tom bral dva platy, úřednický a ministerský. Býti ministrem v Československé republice – to je mé pevné přesvědčení, pánové – je oběť, skutečná oběť. Celá řada rozvrácených existencí těch, kteří přestali býti ministry, je toho neklamným svědectvím. Zůstala-li nás celá řada venku, činili jsme tak v předpokladu, abychom získali možnost do českých řad říci bezohledně pravdu, ať se líbí lidem anebo nelíbí, v naději, že nám bude spíše uvěřeno, a abychom mohli tuto novou vládu co nejloyálněji podporovati.

Nová vláda uvedla se šťastně. Mnoho toho nenaslíbovala, a na nás záleží, aby mohla více udělati. Nemáme jiné majority, a dovedli-li jsme rok otročiti, my socialisté, vládě byrokratů, to by byl v tom čert, abychom nedovedli podporovati vládu ze svého středu, vládu parlamentní. (*Výborně! Tak jest!*)

Nemáme na vybranou, jak jsem řekl již kolegovi Hakenovi; po této vládě nemůže přijíti nic jiného než odvolání se k národu. A promiňte, jsem-li jiného názoru než vy a považuji-li za nezdravé, abychom v této rozdrážděné a přecitlivělé, nervosní době provokovali nové volby, které by poměry nijak neuklidnily. Můžete mi činiti výtku, že se nových voleb bojím, a nebudu se nikterak proti tomu brániti, protože se mi často zdává, že ten, kdo nejvíce píská v lese, nejvíce se bojí. (*Výborně!*)

Slavná sněmovno! Jest povinností naší, abychom právě při prvním vstupu této vlády do sněmovny slíbili si umírněnost, umírněnost na všech stranách. (*Tak jest!*) Buďme si vědomi, že tato vláda jest koaliční a že pouze může dělati to, na čem se shodnou koalované v ní strany. Nechme

honby za popularitou. Sláva je polní tráva u mne. A já věřím stále, že v československém národě najde se aspoň několik statečných lidí, kteří nebudou stále jen mluvit, co se líbí, nýbrž budou burcovati české svědomí a zdravý instinkt národa. Jsme dnes o jednu zkušenost zase bohatší a proto, pánové z opozičních stran, ať českých nebo německých, již nám to promiňte, již se na nás nehněvejte, nezlobte, dělejte si svou opozici, ale my z nejideálnějších pohnutek, z lásky k Československé republice, z lásky k té draze vykoupené svobodě, my jinými už nebudeme a tuto vládu budeme bezpodmínečně podporovati. (*Výborně! Potlesk.*)

Cit. podle Těsнопisecké zprávy o schůzích poslanecké sněmovny Národního shromáždění Republiky československé, 1. volební období (1920–1925), schůze 87, 19. 10. 1921; 45. IV.

Jiří Stříbrný v poslanecké sněmovně o vlastní imunitní věci 19. listopadu 1930

10. Zpráva výboru imunitního o žádosti kraj. trest. soudu v Praze v trest. věci posl. Stříbrného (tisk 584).

Zpravodajem je pan posl. dr **Daněk**. Dávám mu slovo.

Zpravodaj posl. dr **Daněk**: Slavná sněmovno! Krajský trest. soud v Praze žádá za souhlas k trest. stíhání posl. **Stříbrného** pro zločiny podle §§ 197, 200, 203, 98 lit. b) tr. zák.

Imunitní výbor po projednání všech uvedených trestních činů dospěl k přesvědčení, že uvedené činy, kdyby měly býti pravdou, nelze chrániti poslaneckou imunitou a navrhuje posl. sněmovně, aby posl. **Stříbrný** k trest. stíhání byl vydán.

Předseda: K této věci se přihlásil řečník. Zahájíme proto rozpravu.

Navrhuji podle usnesení předsednictva, aby lhůta řečnická stanovena byla 15 minutami. (*Námitek nebylo.*)

Námitek není. Navržená lhůta je **přijata**.

K slovu se přihlásil pan posl. **Stříbrný**. Dávám mu slovo.

Posl. **Stříbrný**: Slavná sněmovno! Není pravidlem, aby poslanec se ujímal slova v této sněmovně ve své imunitní záležitosti. Činím-li tak přece, má to své důvody. Bylo na mne učiněno trestní oznámení pro zločin podvodu a vydírání. (*Výkřiky komunistických poslanců: Kterého nejste schopni!*) Račte chvílku posečkat.

Těchto zločinů jsem se prý dopustil anebo při nich spolupomáhal jako předseda akciové společnosti Tempo.

Nechávám stranou meritum věci, které patří soudu, a konstatuji, že několikrát jsem žádal pana předsedu imunitního výboru a presidenta sněmovny, aby tato imunitní záležitost s urychlením byl dána na denní pořad. Sněmovně nemůže zůstatí lhotejně, vláččí-li se jméno jejího člena po celé měsíce v novinách jako podvodníka. Buď patří do kriminálu nebo

do sněmovny. Jedno z dvojího. Jen urychleným řízením může být učiněna přítrž skandalizační kampani, o kterou i v tomto případě jde.

Trestní oznámení napsal pražský advokát dr Václav Bouček. Dříve, nežli je vůbec podal soudu, publikoval celý obsah v českých i německých listech. Materiál k oznámení dodal mu jakýsi insertní sběratel Koza, bývalý zaměstnanec „Poledního listu“. Protože já nikdy s insertní stránkou listu neměl nic společného a ve svém životě jsem ani jeden insert neuzavřel a ani o jeden nikoho nežádal, muselo být mé jméno do celé domnělé aféry násilně vtačeno, jen abych mohl být skandalisován. I jmenovaný akvizitér udává věci, které, byly-li vůbec páčány, sám provedl. A z jakých ideálních pohnutek nabídl se v kampani proti „Polednímu listu“, lze seznati ze soudního protokolu, který dovoluji si ve výtahu citovati.

Za předsednictví vrch. rady zem. soudu dr Knauteho u kraj. soudu trestního odd. VII. dne 28. července obžalovaný redaktor „Národní pravdy“ prohlásil protokolárně (*čte*):

„V té době přinesl mi Henych nový článek, kterým obviněn byl posl. **Stříbrný** z insertních podvodů a vydírání. Jsa zasvěcen do zákulisí geneze celé této t. zv. aféry insertních podvodů – já to byl, který Josefu Kozovi na jeho výzvu zprostředkoval přijetí u dr Boučka, a věděl jsem, že Koza za své trestní oznámení vymínil sobě odměnu 500 000 Kč, a byl jsem vedle toho zasvěcen do způsobu, jakým se získával materiál za peníze. Zdali a kolik peněz dostal z vlastní zkušenosti sice nevím, ale Koza sám později se mne ptal, jakým nejvýhodnějším způsobem by měl peníze v této věci získané odstraniti a uložit do Švýcar a přiznal se, že již část z vymíněných peněz obdržel prý ve formě úvěru. Z peněz získaných slíbil Koza vyplatiti svým spolupracovníkům v této záležitosti provisi“.

Tedy udavač za peníze, které žádal a obdržel od dr Boučka, třeba ve formě půjčky.

Advokát má právo přijímati informace svého klienta, nechce-li porušiti povinnost, kterou má jako obhájce. Chci být liberální ve výkladu t. zv. advokátní imunity. Ale ta nemůže jíti tak daleko, aby si advokát svědky kupoval, aby platil statisícové odměny agentu provokatérovi. Právě tak je neslučitelné s funkcí advokáta, aby financoval nejhorší skandalisující tiskoviny, a když je mu to u soudu prokázáno, aby se v „Lidových novinách“ nejapně vymlouval, že vydavateli listu dal jen několik tisíc korun a platil mu měsíčně 1500 Kč jako stipendium na právnická studia a kromě posledních 5000 Kč že už mu nedal nic. Z jakých prostředků dával Bouček tyto peníze? Ze svého jistě ne, protože jeho lakota je příslovečná. Snad to budou prostředky tajemných fondů, protože dr Bouček nikdy neopomenul chlubit se svým přátelským poměrem s nejmocnějšími funkcionáři v tomto státě. Při skandalisování politických odpůrců byla soudně prokázána jeho spojitost s vysokým úředníkem v ministerstvu zahraničních věcí.

Toto trestní oznámení není prvním případem. Jen namátkou z posledních let vzpomínám, že to byl zase dr Bouček, který podal trestní oznámení na posl. **Gajdu** pro domnělý zločin zpronevěry a podvodu, dále

trestní oznámení na gener. sekretáře nár. demokracie Hlaváčka pro zločin křivého svědectví, trestní oznámení na redaktora Ausobského, že sváděl trestance k zcizení soudních spisů, trestní oznámení na poslance nár. demokratické, že kupováním poslanců hleděli zmařití volbu prezidenta Masaryka.

Všechna ta trestní oznámení byla novinářsky po celé měsíce rozmazávána a na konec končila fiaskem. Z větší části ukázala se zločinnou mystifikací, opírající se o domnělá svědectví konfidentů nebo notorických trestanců, ale úkolu svého dosáhla. Takovým je i trestní oznámení, o němž dnes jedná slavná sněmovna. Mělo sloužiti v předvolební kampani proti poslancům Národní ligy. Lituji, že mně dříve nebylo možno, abych před imunitním výborem poukázal na to špinavé zákulisí celé kampaně. Přibíjím na pranýř tyto apačské metody, zaváděné do našeho politického života. Bouček je nám lhostejný. Nám za něho budou zodpovídati jeho protektoři a ať pak neřňukají nad zvlčilostí politického boje, až s nimi budeme účtovat. To nejde vymlouvatí pokrčením rameny a když Bouček byl zkompromitován a topí se v bahně politické džungle, ukazovati na jeho nenormálnost.

Tento pán hraje si na Catona přísných mravů. S despektem, ba s nadávkami mluví o poslancích, kteří prý intervenují v osobních věcech a které on, kdyby byl ministrem, srazil by se schodů. Poslance nazývá ušlechtilé Stinkvieh, jak učinil na přednášce o krisi demokracie. A to odváží se tentýž dr Bouček, který býval poslancem revolučního Národního shromáždění a sám z osobních intervencí ve prospěch milionářských cizích firem zbohatl.

„České Slovo“ ze dne 14. listopadu 1925 o něm napsalo, že si po převratu dojel do Vídně, ubytoval se v prvořadém hotelu a rozhlásil o sobě, že zahajuje jednání o nostrifikaci cizích firem v Československu, uváděje sebe v plném titulu jako právní zástupce a Nationalrat. Vyslanec Tusar, kdy byl v zápětí zahrnut spoustou dotazů, nevěřil, že by něčeho podobného v době revoluce byl schopen národní poslanec. Chtěl dáti onu osobu ztáknouti a upustil od toho teprve po telefonickém rozhovoru s Prahou.

To byla příčina, proč jsem se postavil proti kandidatuře dr Boučka s ostatními. Vždyť šlo o neslýchaný případ korupce a zneužívání mandátu ke špinavým obchodům.

Tyto nostrifikace největších firem vynesly Boučkovi milionové palmare. Dr Bouček „České Slovo“ žaloval. Redaktor Skýpala nastoupil důkaz pravdy. Vyslechnuta řada svědků, z nichž cituji pouze protokol býv. realisty, někdy osobního přítele dr Boučka, nynějšího vyslance dr Fliedera, který pravil. Cituji (*čte*): „Pamatuji se na tolik, že jednou v době, kdy Tusar byl plnomocníkem Československé republiky ve Vídni a já jeho zástupcem, zavolal mě do kanceláře a s velikým rozčilením mně sděloval, že byl právě upozorněn, že advokát dr Bouček je ve Vídni, prozrazuje jakési chystané finanční nebo hospodářské opatření naší vlády. Zda šlo o nostrifikaci cizích podniků u nás nebo o kolkování cenných papírů, dnes už

nemohu po tolika letech říci. Pamatuji se ještě tolik“ – pokračuji v citaci ze svědeckého protokolu vyslance dr Fliedera – „že **Tusar** volal telefonicky Prahu, aby ji na to upozornil a jak se mi zdá, **Rašína**, a že byl pobouřen, protože šlo o věc, která se právě chystala a jejíž prozrazení mohlo ohrozit naše zájmy. Událost tato utkvěla mi v hlavních rysech proto, že mně byla **Tusarem** presentována jako realistovi s výslovným odkazem na naše debaty o realismu a jeho boji o očistu veřejného života“. Tolik dr Flieder.

Když jsem byl ze strany nár. socialistické vyloučen, pánové věc s dr Boučkem vyrovnali, dali mu třířádkové prohlášení do „Českého Slova“ a dr Bouček před zahájením hlavního přelíčení od podané žaloby upustil.

Tento pán, jehož portrét dovolil jsem si jen několika málo slovy vykreslit, domnívá se mít legitimaci, aby hrál si na ochránce cti a veřejné mravnosti. Neopomene jediné příležitosti, aby nenapadl členy obou sněmoven a nediskreditoval je.

Teroriseje-li své advokátní kolegy, bojí-li se ho politické strany, omlouvají-li jej duševní úchytkou jeho přátelé, není to omluva. Proč ho na druhé straně užívají k těmto nečistým službám? Zde nejde o **Střibrného**, zde jde o čest a pověst parlamentu.

Přihlásil jsem se ke slovu, abych demaskoval hnusné zbraně, jichž se u nás užívá proti oposici, a za druhé, abych požádal o urychlené vyšetřování tohoto případu s dotazem, co hodlá podniknouti předsednictvo sněmovny, ukáže-li se i v tomto případě úplná bezpodstatnost vzneseného obvinění. Jen tenkrát, nezůstane-li toto travičství studní a skandalizování volených zástupců bezrestným, zjedná se náprava.

Žádám slavnou sněmovnu, aby podle zprávy výborové hlasovala pro mé vydání.

Cit. podle: Těsнопisecké zprávy o schůzích poslanecké sněmovny Národního shromáždění Republiky československé, 3. volební období (1929–1935), schůze 81, 19. 11. 1930; 55.

Jaroslav Stránský 13. února 1931 k prohlášení předsedy vlády Fr. Udržala z 3. února 1931 o všeobecné krizi hospodářské; součástí projevu byl tvrdý útok na Střibrného, který odstartoval celou kampaň. Následná replika J. Střibrného

A teď prosím slavnou sněmovnu, aby udělala tlustou čáru pod tímto politickým rozhovorem, neboť přicházím ke kapitole, která opravdu, kdyby byla postavena v souvislost s kteroukoliv jinou politickou oblastí, by tu politickou oblast urazila. (*Posl. dr Moudrý: Politická džungle!*) Zcela správně! Snad jste si mohli všimnouti jedné věci. Chci mluvit o útoku, který byl v průběhu této debaty podniknut na naši justiční správu, za kterou jsme přece všichni odpovědní. Nám nemůže být lhostejno, jestli to,

co zde bylo předneseno, je anebo není správné. Kdyby to bylo i jen z části správné, musili bychom to všichni cítiti. To jsou věci, kde přestává stranické příslušenství. Ale všimněte si, prosím, především záminky a příležitosti, při jaké byl tento útok proveden. Podívejte se: na této tribuně se vystřídá tolik řečníků... Když sem přijde Zápotocký, tak všichni víme, že bude mluvit pro sověty. Když sem přijde Tučný anebo Hampl, tedy všichni víme, že budou osvětlovati to, co se zde probírá, s hlediska sociálního zájmu vrstev, které zastupuje ten neb onen. Když sem přijde dr Zádina, bude zde mluvit o zájmech zemědělských. Když sem přijde někdo z kolegů lidovců, bude zde zase osvětlovati některou otázku s hlediska světového názoru katolického. Když sem však přijde Jiří Stříbrný – pak můžete si býti úplně jisti, že věnuje svoji řeč především zájmu Jiřího Stříbrného a že bude mluvit o konfiskaci svých vlastních novin. To je věc vkusu. Domnívám se, že je zde ohromná většina kolegů, kteří by si raději dali utnouti nohy, než by je donesly sem k tomu účelu, aby zde probírali nějakou otázku osobního zájmu.

Ať byla konfiskace „Poledního Listu“ a „Šejdrem“ správná či nikoliv, materiální škoda, na kterou si zde Stříbrný stěžoval, byla jeho materiální škodou a tedy je to už otázka vkusu, aby zastupování té stížnosti svěřil někomu jinému a nebral si je sám. A to je právě to, co se musí cítit! Je možno býti správcem určitého dodávkového ministerstva a spravovati toto dodávkové ministerstvo tak, že při tom bohatnou blízcí lidé. (Veselost.) Je možno užití svého mandátu tak, že se při tom intervenuje pro materiální zájmy blízkých lidí, ale tento duch zde nesmí zdomácněti (Výkřiky posl. Stříbrného. – Místopředseda Taub zvoní.) a my to zde vždy budeme vytýkati. (Potlesk.) Teď se podíváme na meritum.

Pan posl. Stříbrný si stěžoval, že byly zkonfiskovány zprávy „Poledního Listu“, které v jiných novinách prošly. Nepravdivě potom řekl, že prý byly v jeho novinách nenápadně vytištěny. Byly vytištěny těmi obvyklými palcovými literami, na které jsme v tomto tisku zvyklí. (Posl. Remeš: Pane kolego, to jsou jenom typografické důvody! – Veselost.) O této věci mohu mluvit trochu jako odborník kriminalista. Chtěl bych potvrditi, že má úplně pravdu ministr spravedlnosti, když upozorňuje, že otázka poplašenosti určité zprávy může souviseti netoliko s jejím obsahem, nýbrž také se způsobem, s jakým se zpráva v novinách traduje. Tento způsob může zakládat poplašenost, pojem skutkové podstaty poplašenosti. (Výkřiky komunistických poslanců. – Místopředseda Taub zvoní.) Neváhám při této příležitosti také říci, že by bylo dobře, kdyby pan ministr spravedlnosti upozornil své prokuratury na jinou věc. Podle mého mínění by se při konfiskacích na základě §u 18 zák. na ochranu republiky mělo přihlížeti ke znaku nepravdivosti zpráv. Ovšem že se konfiskují často na základě tohoto zákonného ustanovení také zprávy pravdivé. Avšak pravdivá zpráva poplašná konfiskována býti nemá. Ale to nejsou zprávy, na kterých záleží posl. Stříbrnému, což poznáte nejlépe z této věci. Pan posl. Stříbrný uveřejnil ve svých novinách zprávu, že se chystá 5% srážka z požitků státních

zaměstnanců. (*Posl. Bergmann: On by to rád zavedl!*) Teď uvažte! To je zpráva poplašná. Když „České Slovo“ vytklo prokurátorům, že tuto zprávu nezkonfiskovali, že dovolují přímo takovými nepravdivými zprávami státní zaměstnance znepokojovali, mělo úplnou pravdu a myslím, že by bylo rozhodně na místě, kdyby si pan ministr spravedlnosti zavolal pana vrch. prokuratora a upozornil ho na jeho povinnost.

Ale teď se podívejte, co dělá p. posl. Jiří Stříbrný. Když ta zpráva je dementována úředně, tu vyjde v „Poledním listu“ zase pod velkým nápisem: „Stalo se, co jsme očekávali. Ministerstvo financí dementuje 5% srážky z požitků státních zaměstnanců“. Tady se to sděluje (*ukazuje „Polední List“*), že ministerstvo financí prohlašuje, že to není pravda, a dodává se: „Víme dobře, že se nápad srážení 5% z požitků státních zaměstnanců na odpovědných místech skutečně vyskytl. Stačila-li zpráva „Expresu“ k tomu, aby byl nápad předem zamítnut, pak vykonala svůj účel.“ (*Veselost.*) To znamená: Pan posl. Stříbrný může napsati do svého listu, že vláda se chystala uřezati uši určité vrstvě obyvatelstva. Když se to potom popře, řekne: já mám zásluhu o to, že zůstanou všem lidem uši. Vláda měla ten úmysl, ale já jsem to vyzradil a zmařil. (*Potlesk.*) To je, prosím, bývalý náměstek min. předsedy. (*Výkřiky posl. Stříbrného.*)

(...)

Posl. Stříbrný: Slavná sněmovno! Považuji za zbytečné, abych reagoval na vývody předešlého pana řečníka, a to tím spíše, poněvadž jeho vývody, týkající se konfiskační praxe nynějšího ministra justice, systematicky omlouvají každý tento krok na úkor tiskové svobody. Ale přihlásil jsem se ke slovu hlavně proto, abych s největší rozhodností odmítl zde osobní insinuace, nedůstojné inteligenta a docenta trestního práva, abych žádal předsednictvo sněmovny za ochranu, za zřízení zvláštního vyšetřujícího výboru, kterému by předložil pan dr Stránský veškerý materiál k dispozici, poněvadž považuji za naprosto zbytečné, abych se po těchto nízkých insinuacích vývody dr Stránského zabýval. (*Hluk. – Výkřiky.*)

Místopředseda Taub (*zvoní*): Prosím o klid! (*Výkřiky: Podejte účet ze svého jmění!*)

Posl. Stříbrný (*pokračuje*): Já složím okamžitě účet ze svého jmění a podrobím se každé vyšetřující komisi. (*Výkřiky. – Hluk.*)

Ale na konec nemohu si odpustiti, abych s největší rozhodností jako čl. poslanec neodmítl zde neslušné útoky na neodvislost čl. soudců, (*Výkřiky. – Hluk.*) kterých se dopustil zde p. dr Stránský ve službách věci stranicko-politické. Končím.

Cit. podle: Těsнопisecké zprávy o schůzích poslanecké sněmovny Národního shromáždění Republiky československé, 3. volební období (1929–1935), schůze 105, 13. 2. 1931; 41.

Zpráva ministerstva spravedlnosti ze dne 31. července 1934, č. 38.831, již dává vědět, že schválilo státním zastupitelstvím v Praze zamýšlené a jeho zprávou ze dne 18. července 1934, St. 5418/83 podrobně odůvodněné zastavení trestního řízení proti J. Stříbrnému.

Předseda: Předseda vlády zaslal přípisem ze dne 10. září 1934, č. j. 4902/1034/S/34 min. rady, tuto zprávu o stavu trestního řízení proti posl. **Stříbrnému:**

Žádám o přečtení.

Zástupce sněm. tajemníka dr **Milkyška (čte):**

Č. j. 4902/1034/S/34 m. r.

V Praze dne 10. září 1934.

Předsednictvu poslanecké sněmovny Národního shromáždění republiky Československé v Praze.

Přípisem ze dne 7. července 1931, č. t. 1278, postoupilo předsednictvo poslanecké sněmovny spisy svého vyšetřovacího výboru ve věci posl. Jiřího **Stříbrného** vládě, aby zařídila další potřebné kroky. Vláda zaslala spisy ty ministerstvu spravedlnosti k dalšímu příslušnému opatření.

Sděluje výsledek zasílám v příloze opis zprávy ministerstva spravedlnosti ze dne 31. července 1934, čís. 38.831, již dává vědět, že schválilo státním zastupitelstvím v Praze zamýšlené a jeho zprávou ze dne 18. července 1934, St. 5418/83 podrobně odůvodněné zastavení trestního řízení.

Opis dovolávané zprávy státního zastupitelství v Praze se rovněž přikládá.

Předseda vlády: **J. Malypetr v. r.**

Opis.

Ministerstvo spravedlnosti v Praze.

Číslo 38.831/34–14.

Vládě republiky Československé v Praze. (*Hluk. – Předseda zvoní.*)

Předsednictvo poslanecké sněmovny zaslalo 7. července 1931 spisy svého vyšetřovacího výboru ve věci posl. Jiřího **Stříbrného** vládě republiky Československé a vláda zaslala je ministerstvu spravedlnosti k dalšímu příslušnému opatření.

Ministerstvo spravedlnosti vyžádalo si od generální prokuratury dohodnutí o tom, zda, v jakém směru a proti komu jest obsahem spisů vyšetřovacího výboru poslanecké sněmovny odůvodněno podezření z trestných činů.

Na základě dobrého zdání (*Hluk. – Předseda zvoní.*) generální prokuratury ministerstvo spravedlnosti výnosem z 8. července 1931, čís. 31400/31, zaslalo výtah ze spisů vyšetřovacího výboru poslanecké sněmovny vrchnímu státnímu zastupitelství v Praze s příkazem, aby bylo státnímu zastupitelství v Praze uloženo navrhnouti vyžádání souhlasu poslanecké sněmovny ke stíhání posl. **Stříbrného**, protože jest podle výsledku dosavadního šetření důvodně podezřelý:

I. že jako ministr železnic úmyslně na škodu státu nebo jiných osob zneužil moci sobě svěřené tím, že ve věcech: 1. dodávek uhlí pro ČSD v letech 1923 až 1925, 2. dodávek t. zv. nouzového uhlí pro ČSD r. 1923, 3. koupě nákladních vagonů pro ČSD z Německa r. 1920 tak si počínal, že skutečně vzešla škoda a různým osobám nepřípustný prospěch.

II. že v trestní věci krajského soudu trestního v Praze, č. j. Tl VII 1252/27, proti redaktoru Josefu Dýmovi a v trestní věci téhož soudu, č. j. Tk XXIV 3244/31, proti Františku Sichrovskému před soudem křivě svědčil.

Poslanecká sněmovna k žádosti krajského soudu trestního v Praze dne 10. července 1931 vydala posl. Stříbrného k trestnímu stíhání pro zločiny podle §§ 101, 197, 199a) tr. z., a státní zastupitelství navrhlo proti němu v tom směru zavedení přípravného vyšetřování.

Zároveň bylo navrženo zavedení přípravného vyšetřování také proti:

1. Bohumíru Černému pro zločin podle §u 101 tr. z., s páchaný při dodávkách uhlí ČSD v r. 1923–1925. 2. Františku Stříbrnému pro zločin podle §§ 5, 101 tr. z., spáchaný při dodávkách uhlí pro ČSD r. 1923–1925 a při dodávkách t. zv. nouzového uhlí pro ČSD r. 1923, dále pro zločin zpronevěry podle §§ 183, 184 tr. z., spáchaný zpronevěrou 3,000.000 Kč, darovaných dr Petschkem Družstevní bance, a pro zločin podvodu podle §§ 197, 200, 203 tr. z., spáchaný ke škodě Diskontní banky při její sanaci.

3. Františku Stejskalovi pro zločin podle §§ 5, 101 tr. z., event. § u 105 tr. z., spáchaný při do dávkách uhlí ČSD r. 1923–1925 a při dodávkách tak zv. nouzového uhlí pro ČSD r. 1923.

4. Františku Sichrovskému pro zločin podle §§ 5, 101 tr. z. event §u 105 tr. z., spáchaný při objednávkách nákladních vagonů r. 1920.

5. Řediteli J. Wünschovi po případech dalším funkcionářům Diskontní banky pro zločin podle §§ 197, 200, 203 tr. z., §§ 183, 184 tr. z., spáchaný ke škodě této banky při příležitosti její sanace.

K návrhu státního zastupitelství radní komora krajského trestního soudu v Praze usnesla se dne 4. listopadu 1931,... (Hluk.)

Předseda (zvoni): Prosím o klid.

Zástupce sněm. tajemníka dr **Mikyška (čte):** aby z trestní věci proti posl. Stříbrnému bylo vyloučeno trestní řízení pro zločin podvodu křivým svědectvím podle §§ 197, 199a) tr. z. a spojeno se souvislou trestní věcí proti Fr. Sichrovskému tak, aby proti oběma bezodkladně mohla býti podána obžaloba pro zločin křivého svědectví.

Návrh byl odůvodněn tím, že tu jde o věc, jejíž rozhodování přísluší soudnímu senátu, kdežto ostatní trestní věci byly porotní, dále že porotní řízení tím způsobem bude podstatně zjednodušeno a ulehčeno a konečně že věc křivého svědectví je celkem již vyšetřena, takže lze k obžalobě přikročit, kdežto v ostatních věcech bude ještě potřeba dlouhého přípravného řízení a zejména odborných a zdlouhavých posudků znaleckých.

Trestní řízení pro křivé svědectví bylo definitivně skončeno pravoplatným osvobozujícím rozsudkem krajského soudu v Jihlavě z 19. ledna

1933, č. j. Tk VI. 672/32–460, jímž bylo vysloveno, že oba obžalovaní zůstávají podezřelými, že svými svědeckými výpověďmi, jichž objektivní nepravda byla soudem zjištěna, dopustili se křivého svědectví, a byli zproštěni obžaloby jen proto, že nebylo plného důkazu o tom, že si byli křivosti těchto objektivně nepravdivých výpovědí vědomi.

O průběhu trestního řízení v ostatních věcech podává státní zastupitelství v Praze za souhlasu vrchního státního zastupitelství připojenou zprávu, v níž podrobně odůvodňuje zamýšlené zastavení trestního řízení.

Ministerstvo spravedlnosti tento postup schválilo, a poněvadž mu věc byla postoupena svého času vládou republiky Československé, podává jí o výsledku trestního řízení tuto zprávu.

V Praze dne 31. července 1934.

Za ministra: Dr Hronek v. r.

St 5418/31–83.

Vrchní státní zastupitelství.

Státní zastupitelství v Praze podává v trestní věci proti Jiřímu Stříbrnému a spol. ku příkazu č. j. 504/34 a dodatkem ku zdejší zprávě ze dne 19. května 1934 tuto zprávu:

Podrobný skutkový děj v úvahu přicházejících trestních činů vylíčen byl jednak ve zdejší zprávě ze dne 27. listopadu 1931, jednak pokud se týče koupě nákladních vagonů od fy Arons a Walter v Berlíně – v obžalovacím spise ze dne 14. listopadu 1931 St 15275/31, schváleném tamním příkazem č. j. 5169/31.

Zpráva podává se o výsledku přípravného vyšetřování, týkajícího se těchto případů:

- a) Dodávky uhlí ČSD v letech 1923–1925,
- b) dodávky uhlí během hornické stávký r. 1923 a náhradních smluv,
- c) zpronevěry vkladu 3 mil. Kč a
- d) koupě nákladních vagonů od firmy Arons a Walter v Berlíně 1920.

Kdežto o stavu dalšího trestního řízení proti obviněnému Františku Stříbrnému a spol. (body C, E-I zdejší zprávy ze dne 27./XII. 1931), jež se vede odděleně od trestní věci vpředu naznačené (zdejší č. j. St 4.670/31) a jež doposud není skončeno (účetní znalci nepodali doposud svůj úhrnný posudek), bude podána ihned meritorní zpráva, jakmile tito znalci svoji práci skončí.

a) Dodávky uhlí ČSD v letech 1923–1925. Obviněný Jiří Stříbrný byl ministrem železnic od 7./X. 1922 do 20./VII. 1925. V téže době byli obviněný sekční šéf inž. B. Černý a vrchní odb. rada Halík pověřeni nákupem uhlí pro československé státní dráhy. (*Hluk. – Předseda zvoní.*)

Poprvé po uvolnění vázaného hospodářství uhlím byl o zmíněném ministerstvem vypsáno veřejné ofertní řízení pro dodávky uhlí na r. 1923.

Výsledkem přípravného vyšetřování bylo zjištěno, že obviněný František Stříbrný, který do r. 1923 vůbec se nezabýval obchodem uhlím, ve společnosti s obviněným Františkem Stejskalem participoval pojednou

provisi v letech 1923 až 1925 na 31% celkových dodávek uhlí československým státním drahám, t. j. na 4,299.499 tunách uhlí.

Znalec vyšetřovacího výboru Hugo Vohryzek zjistil dále, že obvinění František Stříbrný a František Stejskal získali takto ve zmíněných letech na provisích umožněných mimořádnou podporou minist. železnic nejméně 22 mil. Kč. Obviněný František Stejskal sám dodával uhlí ze svých mutějovických dolů stát. drahám již dříve, přes to však obviněnému Františku Stříbrnému zajistili z dodávek uhlí z těchto dolů československým státním drahám podíl na zisku (20 hal. z 1 q). *(Hluk. – Předseda zvoni.)*

Kromě toho sjednali spolu oba zvláštní syndikátní úmluvu, podle které se dělili o zisk z dodávek uhlí.

Obviněný František Stříbrný to popírá, ale tuto okolnost potvrzuje svědek Josef Janeček, který dodává, že na provisi jen z těchto dodávek získal obviněný František Stříbrný přibližně ročně 250.000 Kč.

Obviněný Stejskal v dohodě s obviněným Fr. Stříbrným a za pomoci vrch. odb. rady Halíka vykonávali vliv na jednotlivé zástupce těžářstev, aby jim, resp. Nákupně, jimi při Družstevní bance zřízené, buď svěřili komisionářský prodej uhlí, anebo aby jim dána byla provise z uhlí dodaného českosl. stát. drahám.

Obviněný Stejskal udává, že při jednáních se zmíněnými zástupci obviněný Fr. Stříbrný vystupoval dosti ostře a naznačoval, že nevyhoví-li jeho podmínkám, nedosáhnou potřebný kontingent. Tuto okolnost obviněný Frant. Stříbrný popírá, ač nutno podotknouti, že shodně se Stejskalem tyto okolnosti potvrzuje Josef Janeček, který prohlašuje, že při jednání obviněný Frant. Stříbrný zdůrazňoval, že v případě neochoty by firmy dostaly menší příděl, nebo by nedostaly vůbec žádný.

Zástupci sdružených Ostravsko-karvinských kamenouhelných dolů Edmund Fanta a Bohdan Kittnar potvrzují, že poskytli provisi z dodávek uhlí ČSD, když jim vrch. odb. rada Halík při jednání v ministerstvu naznačil, že hrozí nebezpečí, že bude příděl zmenšen, nebo že nedostanou vůbec žádnou dodávku, nebude-li část dodávek účtována prostřednictvím Družstevní banky. Kromě se Stejskalem vyjednávali i s obviněným Františkem Stříbrným.

Svědék Kittnar před vyšetřujícím výborem též uvedl, že museli míti za to, že Halík nemluví pouze za svou osobu, nýbrž v intencích vyšších činitelů, se kterými se nemohli ocitnouti v nevlí. Provise sjednána 4 Kč na 10 q.

K podobnému ujednání, (ale 5 Kč z 10 q), došlo i ohledně dodávek uhlí Rosicko-báňskou společností v Zastávce u Brna. Otto Augstein byl rovněž Halíkem upozorněn, že hrozí ztráta kontingentu. Halík mu poradil, aby šel k Stejskalovi, že týž má veliký vliv a styky. Stejskal při jednání s ním žádal provisi 2.50 až 4 Kč z jedné tuny uhlí a prohlásil, že nebude míti celou provisi pro sebe, že má přátele, mezi nimiž uvedl obviněného Frant. Stříbrného. Svědek také s tímto jednal, poněvadž měl za to, že to bude míti vliv na udržení dodávek, neboť jeho bratr byl tehdy ministrem.

Za firmu J. Petschek sjednal provisní účast s obviněnými Jindřich Friedländer a za E. J. Weimanna Richard Lederer. Za Kladenské doly Karel Rumler. Všichni svědci tvrdí, že vyplácené provise neměly vlivu na ceny a že byly pouze částí rezie.

Obviněný Jiří Stříbrný popírá, že by o provisních machinacích svého bratra a obviněného Stejskala vůbec věděl, nebo se jich zúčastnil, jen ve dvou případech prý tušil, že jest Družstevní banka na dodávce uhlí interresována.

Zástupci těžařů v tomto směru neuvodili nic pozitivního. Přes to však během přípravného vyšetřování zjištěny okolnosti, jež odůvodňují podezření v tomto směru.

Tak svědek Josef Janeček udal, že mu obviněný Frant. Stříbrný řekl, že se o provise musí dělit s Jiřím Stříbrným a se stranou, že mu vše nezůstane. Říkal, že jest obchodníkem, že se mu nemůže nic stát, Jiří Stříbrný musí zůstat čistý. To opakoval častěji. Svědek Aug. Wittenhofer udal, že mu Frant. Stříbrný řekl, že to není všechno pro něho, že se musí dělit s bratrem.

Svědék Emil Kramer si zřídil s Frant. Burgem – oba jsou býv. úředníci obviněného Frant. Stejskala – obchod uhlím. Oferovali drahám uhlí, ale Halík jim řekl, že přiděl nedostanou, jelikož si to Stejskal nepřeje, a že sám ministr Jiří Stříbrný mu řekl, že jejich firma nesmí žádný přiděl dostat. Kramer tvrdí, že v kanceláři Stejskalově viděl často Halíka a Černého, jednou též obviněného Jiřího Stříbrného.

Je prokázáno, že s Halíkem, o němž tvrdí svědek dr. Jos. Ludvík, inž. Jarosl. Fultner a Vojtěch Dunovský, že dostával od obviněného Stejskala měsíčně mnoho peněz (30.000 až 50.000 Kč), byl též obviněný Frant. Stříbrný ve styku. Též dr. Ludvík viděl domněle J. Stříbrného u Stejskala. (Hluk:)

Předseda (zvoni): Prosím o klid.

Zástupce sněm. tajemníka dr. Mikyška (čte): Z poznámek obviněného s. š. Černého, jež si týž o všech úředních jednáních činil, jest patrné, že obviněný J. Stříbrný rozhodoval ve prospěch Nákupny (na př. dne 24./XI. 1923 si Černý poznamenal: „pan ministr mě zavolal, Weimannovi nechce zadati uhlí a nespřáhne se Weimann s Družstevní bankou“, dne 3. až 7. listopadu 1924: „pan ministr myslí, že by bylo dobře zaříditi vše tak, aby zadávka nepřišla do novin. Není možno, nemělo by smyslu, vše se správně zadalo, proč s tím tedy dělali tajnosti...“). Tyto okolnosti potvrdil obviněný Černý i při svém výslechu, ač současně prohlašuje, že neví nic o tom, že by obviněný Jiří Stříbrný zneužil své úřední moci ve prospěch svého bratra nebo někoho jiného.

Obviněný Černý poukazuje též na slevu, již při jednání s těžaři vždy docílil.

Obviněný Frant. Stříbrný udal, že jest pochopitelné, že mluvil se svým bratrem o tom, že Nákupna vydělává z prodeje uhlí a že výnos odvádí straně.

Obviněný Frant. Stříbrný ukládal získané provise kromě na jiné, též na běžné účty F. Velkoborský a Jan Výborný v Družstevní bance, k nimž měl disposiční právo jak obviněný Frant. Stříbrný, tak i obviněný Jiří Stříbrný. Obviněný Jiří Stříbrný doznává, že ho bratr od r. 1926 štedře podporoval (asi 3 1/2 mil. Kč), ale domníval se, že si týž tyto prostředky opatřil z vlastního jmění.

Kromě toho bylo zjištěno, že obviněný Frant. Stříbrný dal svému bratru v kladní knížku „Rokycany, k vlastní disposici“.

Výběru (úhrnem 1.001.179,65 Kč) z této vkladní knížky bylo použito pro účet Tempo (1/2 mil. Kč), pro vkladní knížku Večerní List (1/4 mil. Kč). Zbytek vybrán obviněným Jiřím Stříbrným (29.696 Kč), Hannou Stříbrnou (20.000 Kč), Josefem Roztočilem (95.002,15 Kč), Holmanovou (31.000 Kč) a Marií Dejlovou (75.388,50 Kč). Roztočil je zaměstnán v rodině obviněného Jiřího Stříbrného, druzí dva v tiskárně Tempo.

Znalec vyšetřovacího výboru Hugo Vohryzek došel k přesvědčení, že manipulacemi obviněného Stříbrného a Františka Stejskala utrpěly dráhy škodu, tuto ciferně neuvedl. Podotkl však, že řádným prováděním zadávacího řízení by byly dráhy ušetřily 50 mil. Kč. Zástupce ministerstva železnic, ač opětovně vyzýván, nemohl doposud výši utrpěné škody uvést.

Státní zastupitelství po bedlivé úvaze, mohouc zkoumati inkrimovaný případ pouze a jedině po trestní stránce, a vzdor tomu, že si je vědomo, že po mravní stránce se jedná nepochybně o korupci při státních dodávkách, a vzdor vpředu uvedeným vážným podezřelým okolnostem hodlá učiniti u obviněných Jiřího Stříbrného a Frant. Stříbrného v tomto případě prohlášení podle §u 109 tr. ř. (Hluk.)

Předseda (zvoni): Prosím o klid.

Zástupce sněm. tajemníka dr. Mikyška (čte): Jedná se o případ, který by bylo nutno projednávat před soudem porotním. Ukázalo se již při projednávání trestní věci proti Jiřímu Stříbrnému a spol. pro §§ 197, 199a) tr. z., jak veliký vliv měla dlouhá uplynulá doba na jistotu a přesnost údajů a tím i věrohodnost svědků, kteří měli vypovídati o skutečnostech, jichž byli svědky před mnoha lety. V tomto případě by museli svědci vypovídati o věcech, udávších se před osmi až deseti lety.

Údajům obviněného Frant. Stejskala, jenž, jak již uvedeno bylo ve zdejší zprávě ze dne 19. května t. r., jest toho času v ústavu pro choromyslné, by soud vůbec přihlížeti nemohl. Obviněný Stejskal na to při svých dodatečných výsleších exkulpuje obviněného Jiřího Stříbrného a podstatně mění svoje původní údaje.

Úřední rozhodní činitelé s. š. inž. Černý a odb. rada inž. Halík jsou mrtví. Tito dva byli pak na nejvyšší míru sami v odůvodněném podezření ze zločinné spoluúčasti na manipulacích vpředu zmíněných a proto by soud rovněž nenašel opory v údajích inž. Černého pro svůj verdikt o vině obviněných.

Zbývající společník Stejskalův Josef Janeček jest rovněž mrtev.

Zemřeli však ještě další významní svědci, a to Jindřich Friedländer, Edmund Fanta, min. rada Zd. Teklý a znalec Hugo Vohryzek.

Kromě toho byla již nyní otřesena věrohodnost některých svědků. Proti Augustinovi Wittenhoferovi a Vojtěchu Dunovskému jest v běhu u zdejšího soudu trestní řízení. Aug. Wittenhofer – jest též obviněn předloženými fotokopiiemi účtů, že si nechal bez prostředně před vydáním svého svědectví vyplatiti od obviněného Stejskala určité částky.

Ve výpovědích některých svědků (dr Oberthor, dr Ludvík) jsou již nyní patrný rozpory v jednotlivých údajích.

Konečně přihlíží státní zastupitelství i k té okolnosti, že je při zneužití úřední moci nezbytně nutno prokázati, že zločinným jednáním byla způsobena škoda. V daném případě je i v tomto směru důkaz velmi těžký, neboť prohlásili svědci, že vyplácené provise nezdrazily cenu uhlí, neboť byly součástí jejich vlastní režie.

Z oficielního pozdějšího prohlášení min. železnic jde na jevo, že při rozhodování o rozdělení dodávek uhlí pro ČSD nejsou směrodatny pouze finanční zájmy státních drah, nýbrž že je nutno přihlížeti i k důvodům jiným (národohospodářským, sociálním, strategickým atd.).

Podle zmíněného prohlášení z r. 1932 vychází na jevo, že i v tomto roce mohlo býti dosaženo při nákupu uhlí úspory 56 mil. Kč, kdyby bylo možno nakupovati uhlí co nejvýhodněji, pokud jde o jakost, druh, vzdálenost atd.

Ohledně inž. B. Černého nutno učiniti prohlášení podle §u 224 tr. z.

b) Dodávky uhlí vyvolané stávkou horníků r. 1923 a náhradní smlouvy.

1. Hornická stávka trvala od 20. srpna do 7. října 1923. Na hrozící nedostatek uhlí ke konci hornické stávky upozornil pravděpodobně obviněného Stejskala vrch. odb. rada inž. Halík. Obviněný Stejskal byl v této době s Aug. Wittenhoferem společníkem fy. Austroböhmische Kohlenhandels-gesellschaft m. b. H. ve Vídni a proto nabídnul ministerstvu, že opatří uhlí cizozemské, zvláště rakouské. Kromě toho bylo ústně sjednáno, že bude uhlí, jež vyvážel obviněný Stejskal z mutějovických dolů do Rakouska – stávkový výbor exportu uhlí nezabraňoval – vráceno z pohraniční stanice rakouské (Göpfritz) jako cizozemské zpět do republiky.

Takto sjednána byla dodávka 120.000 tun uhlí. Účtovat se měly původní ceny plus 5 1/2% odměny za výlohy, práci, ztráty a pod. Tato smlouva byla podepsána 8. října 1923, tedy již po ukončení stávky, jednáno bylo již však několik dní před tím.

Jelikož bylo po stávce a byly stížnosti na kvalitu uhlí, došlo již 12. října 1923 k jednání o storno této dodávky, takže ve skutečnosti dodáno bylo pouze 40.902 tuny uhlí. Dne 31. října 1923 bylo s obviněným Stejskalem dohodnuto, že za storno dodávek t. zv. nouzového uhlí dostane přiděleno náhradní dodávku 125.000 tun uhlí po 2 léta (1924 a 1925).

Je prokázáno, že k sjednání všech těchto úmluv došlo za plného souhlasu obviněného Jiřího Stříbrného. Než došlo k úmluvě o dodávce tohoto nouzového uhlí, jednal však Aug. Wittenhofer též s obviněným Frant.

Stříbrným. Tomuto slíbil podle jeho tvrzení za „Einflußnahme auf Abschluß des Geschäftes“ 1 milion Kč jako provisi z tohoto obchodu a po uzavření této smlouvy vyplatil prý Fr. Stříbrnému ihned 200.000 Kč. Provisi takto vysokou žádal sám obviněný Fr. Stříbrný, při čemž poznamenal, že se musí rozdělit s bratrem, že již se svým bratrem mluvil a ten že již uložil s. š. Černému zakoupit 120.000 tun uhlí.

Tomuto jednání nebyl domněle nikdo jiný přítomen. Josef Janeček a obviněný Stejskal z vlastní zkušenosti nic nevědí, potvrzují pouze to, co jim řekl o jednání s obviněným Fr. Stříbrným Wittenhofer sám.

Podle údajů týchž osob obdržel obviněný Fr. Stříbrný i z dodávek uhlí na základě dvouleté náhradní smlouvy od obviněného Stejskala provisi po 20 haléřích z jednoho centu, a to celkem 480.000 Kč, a to za to, že pomohl, aby k této dohodě došlo. Obviněný Fr. Stříbrný popíral, že by byl dostal z této náhradní dodávky provisi. Potvrzení o tom nemohlo býti opatřeno.

Obviněný Jiří Stříbrný prohlašuje, že byl přesvědčen, že jeho bratr František nebyl na těchto dodávkách účasten. Opaku navštěvuje tvrzení Stejskalovo, že mu obviněný Fr. Stříbrný sdělil, že má obviněný Jiří Stříbrný zmocnění opatřiti uhlí za každou cenu a kdekoli. Toto sdělení navštěvuje tomu, že jevil Fr. Stříbrný o věc zájem hned s počátku a že o tom mluvil se svým bratrem. Dodávky nouzového uhlí vzbudily pozornost a podezření aktivní železniční kontroly a proto nařídil po určitém zdráhání dne 30. března 1924 obviněný Jiří Stříbrný vyšetření této záležitosti min. radou dr Trnkou.

Týž ve své zevrubné zprávě udává, že rychlé opatření uhlí pro vyčerpání zásob bylo nutné, a to i použitím prostřednictví třetích osob. Týž neshledal také ve falešně deklarovaných dodávkách mutějovického uhlí jako anglického nic závažného, jelikož nebylo zjištěno, že by bylo účtováno jako anglické a že by bylo účtováno vyšší dopravné.

Dr Trnka vytýká, že skutečné anglické uhlí nedocházelo do Podmokel nebo do Chebu nejkratší cestou a že bylo přijímáno částečně po stornu, čímž vznikla zbytečným dovozným státu škoda v částce 400.000 Kč, kterou se z polovice zavázal uhraditi obviněný Stejskal. Stalo-li se tak, nebylo zjištěno.

Dr Trnka upozorňuje r. 1924, že došlo při inkrimovaných dodávkách k dosti závažným chybám a pokleskům administrativním, naproti tomu neposkytlo úřední šetření důkazů o trestných činech zúčastněných osob. Dr Trnka jako svědek uvedl, že po vyšetření ústně navrhl, aby vrchní odb. rada Halík byl z uhelného oddělení odstraněn, což se však nestalo. I s. š. Černý se ve svých poznámkách zmiňuje o podezřelosti Halíkova jednání. O poměru Halíka ke Stejskalovi musel též obviněný Jiří Stříbrný věděti, neboť uvádí ve svém konstitutu, že poměr mezi nimi byl velmi přátelský, který se spíše podobal poměru obchodnímu. I v tomto případě je odůvodněno podezření, že bylo kritické situace státních drah během stávky zneužito k obohacení na dodávce uhlí zúčastněných osob. Pokud se týče

provisní účasti obviněného Fr. Stříbrného, je zde pouze výpověď Aug. Wittenhofera, podepřená tvrzením Josefa Janečka a obviněného Frant. Stejskala. Srovnáním jednotlivých výpovědí však vycházejí na jevo značné rozpory těchto výpovědí, jež v jednotlivostech byly uvedeny ve zprávě ze dne 27. listopadu 1931, jež nelze odstraniti vzhledem k tomu, že Josef Janeček, inž. Černý a Halík jsou mrtvi a obviněný Stejskal duševně churav. Kromě toho nemohl Aug. Wittenhofer prokázati, jak si částku 200.000 Kč opatřil, neboť se omezil na pouhé prohlášení, že si peníze vyzvedl v pražských bankách a z prostředků firmy. Státní zastupitelství přihlízejíc k úvahám v závěru odst. a) uvedeným hodlá i v tomto případě u obviněného Jiřího Stříbrného a Fr. Stříbrného učiniti prohlášení podle § 109 tr. ř., při čemž přihlíží i k prohlášení min. financí ze dne 12. září 1925 č. j. 114.881/25–III/23, v němž se praví, že firma Union prokázala čsl. stát. drahám značnou službu tím, že r. 1923, kdy byl kritický nedostatek uhlí, vypomohla uhlím rakouských spolkových drah a tím zamezila zastavení chodu ČSD a uchránila tak státní finance před značnou škodou.

2. Jelikož z dodávek uhlí do Rakouska obviněný Stejskal platil r. 1920–1922 též daň z obratu (asi 8 milionů Kč), kterou mu rakouské dráhy uhraditi odepřely, došlo na popud min. financí k jednání, jehož výsledkem byla smlouva, jíž se obviněnému Stejskalovi zajistil odběr uhlí. Ve smlouvě ze dne 2. října 1925 se praví: „Jelikož se zřikáte navždy a neodvolatelně veškerých svých nároků vůči ministerstvu železnic a financí v Praze z titulu daně z převodu statků Vámi placené.... prodlužuje se Vaše uhelná smlouva vždy automaticky o další dva roky, celkem však na osm let, t. j. do 31. prosince 1933, avšak jen tentokráte, bude-li dodáváno uhlí za konkurenční ceny a v jakosti nejméně takové, jako byla průměrná jakost uhlí dodávaného r. 1925.“ Ministr železnic dr. Franke potvrdil, že ke sjednání této úmluvy došlo na žádost ministerstva financí a z důvodů státních. Jednání za obviněného Stejskala vedl sen. dr. Brabec, nyní rovněž mrtev. Tvrzení Aug. Wittenhofera, že smlouva byla vylákána padělanými listinami, nebyla prokázána ani spisy min. železnic a financí (zdejší zpráva z 15. října 1933), ani prohlášením svědků dr. B. Novotného, vrch. odb. rady min. financí a min. rady dr. Trnky. Obviněný Stejskal (i svědek Janeček) tvrdí, že žádali v tomto případě obviněného Frant. Stříbrného, aby se přimluvila strana nár. socialistická u tehdejšího min. železnic, aby dohodě nebyly činěny obtíže. Stejskal tvrdí, že žádal obviněný Fr. Stříbrný za to odměnu 6 milionů Kč a konečně však byla sjednána ve výši 4 milionů Kč. Později mu ještě dal 1 1/2 mil. Kč. Peníze ty byly prý určeny pro nár. socialistickou stranu. Obviněný Fr. Stříbrný tvrdí, že obdržel pouze 2 miliony Kč od obviněného Fr. Stejskala, těchto peněz použil prý pro stranu. Státní zastupitelství hodlá i v tomto případě učiniti ohledně Fr. Stříbrného prohlášení podle §u 109 tr. ř., ježto nebylo prokázáno, že v daném případě sjednáním inkrimované smlouvy způsobena byla státu škoda. V daném případě nelze též obviněnému Fr. Stříbrnému prokázati zločinný úmysl. Rovněž je nuce-no státní zastupitelství učiniti prohlášení podle §u 90 tr. řádu ohledně

Marie Lorencové, neboť není důkazů, že by se byla tato zúčastnila domnělých podvodných manipulací (podvržením falešných listin) obviněného Frant. Stejskala při sjednání osmileté dodávkové smlouvy, jak bylo tvrzeno v podání Aug. Wittenhofera (zd. zpráva ze dne 25. února 1933). Tato popírá a jinak usvědčena není.

c) Zpronevěra vkladu 3 miliony Kč.

Podle tvrzení dr Oberthora a Infelda vložil r. 1921 dr O. Petschek do Družstevní banky za souhlasu Jiřího Stříbrného částku 3 miliony Kč a to podle dr Oberthora proto, aby byl na redakci Českého slova vykonán vliv, aby nebylo psáno proti jednotlivým uhelným koncernům, a podle Infelda měl vklad připadnouti národně socialistické straně, nedošlo-li by ku sestátnění dolů. Ač peníze uloženy byly na běžný účet, vydána byla neprávem dr O. Petschkovi na vklad 3 milionů Kč vkladní knížka znějící na jméno „Pašek a spol.“. Peníze opatřil a přinesl dr Oberthor. I z výpovědi dr Petschka vysvítá, že zmíněným vkladem do Družstevní banky mělo býti zabráněno novinářským útokům proti uhelným závodům a firmě Petschek. R. 1923 byl finanční stav banky kritický. Této příležitosti použil obviněný Fr. Stříbrný, který byl v té době majitelem 90% všech akcií banky, a požádal dr Petschka prostřednictvím dr Beckra, aby mu byl vklad přenechán. Tomu bylo vyhověno. Fr. Stříbrnému vydána byla vkladní knížka, při čemž mu nebylo uloženo, že má vkladu použití ve prospěch banky. Dr Becker naopak prohlašuje, že dal obviněnému vkladní knížku k volné dispozici. Takto získaných peněz použil obviněný Fr. Stříbrný nejprve k posílení banky, později si však nechal peníze převést na své účty běžné a peněz užil jinak. Částka 3,272.887 Kč vyzvednuta postupně a uložena u Pražské úvěrní banky na vkladní knížku, znějící opět na jméno J. Pašek. Účetní znalec uvádí, že se tyto peníze z Pragobanky vrátily opět do Diskontní banky, kde byly uloženy na různé běžné účty a vkladní knížky. Mezi nimi uvádí vkladní knížku F. Velkoborský, částkou 1,185.000 Kč a běžný účet Fr. Velkoborský částkou 300.000 Kč. Na týž účet převedena pak ještě další částka přes konto František Železný. Československá diskontní banka (dříve Družstevní) domáhala se vrácení vkladu i civilní žalobou (Ck XII 411/31 k. s. c. v Praze). Rozsudkem ze dne 29. září 1933, který nabyl právní moci, byl však tento žalobní nárok zamítnut. V důvodech tohoto civilního rozsudku výslovně se konstatuje, že nárok žalující strany nestává po právu ani ex delicto, neboť dr Becker potvrdil, že obviněnému neuložil, jak má s vkladní knížkou nakládati, a že mu ji dal k volné dispozici. Vzhledem k tomuto výsledku má státní zastupitelství za to, že nelze obviněnému Františku Stříbrnému zločinný úmysl ve směru §u 183 tr. z. po subjektivní stránce prokázat, a hodlá proto i v tomto případě učiniti prohlášení podle § 109 tr. ř.

d) Koupě nákladních vagonů od firmy Arons a Walter v Berlíně r. 1920. I když byla na podkladě citovaného spisu obžalovacího zjištěna skutková podstata ve směru §§ 197, 199 a) tr. z., byly přes to při tom zkoumány a zjišťovány okolnosti důležité pro rozhodnutí ve směru §u 101 tr. z., resp.

§§ 5, 101 tr. z. Vzhledem k tomu poukazuje se na zevrubné důvody rozsudku k. s. v Jihlavě ze dne 19. ledna 1933, v němž se zvláště zjišťuje, že bylo třeba zakoupiti v kritické době vagony z ciziny, že se tak stalo v rámci rozpočtového úvěru a že objednávka vagonů od firmy Arons a Walter nebyla pro stát nevýhodnou. Jihlavský soud nenabyl přesvědčení, že by byl obviněný Jiří Stříbrný podepsal kupní smlouvu dříve, než měl souhlas min. financí. Soud v závěru prohlašuje: „v průběhu trestního řízení vyskytlo se přece podezření o poskytování úplatků. Kromě toho jest neurčitost výpovědi obviň. Sichrovského o výši provise závažným dokladem aspoň toho, že počítal týž, že bude museti se o zisk svůj rozdělit. V tomto směru nebylo však možno docílit vyjasnění. Jednalo se in eventum u Sichrovského o snahu odvrátiti od sebe podezření, že komisi poskytl úplatu, že by tato úplata měla býti poskytnuta Jiřímu Stříbrnému, není výsledky tohoto trestního řízení nikterak dokázáno.“ Vzhledem k tomuto výsledku předchozího trestního řízení a vzhledem k tomu, že ani dodatečně nevyšly na jevo nové okolnosti, že by zevrubné úvahy krajského soudu v Jihlavě měnily, hodlá státní zastupitelství i v tomto směru ohledně obviněného Jiřího Stříbrného a obviněného Františka Stříbrného učiniti prohlášení podle §u 109 tr. ř.

Státní zastupitelství hodnotíc výsledky přípravného vyšetřování jak v jednotlivých inkriminovaných případech, tak i v souhrnu celé trestní věci, shledává, že zůstává proti obviněným řada nápadných a podezřelých okolností. Je to zvláště ta okolnost, že obviněný Frant. Stříbrný právě v době, kdy jeho bratr obviněný Jiří Stříbrný byl ministrem železnic, soustředil s obviněným Frant. Stejskalem ve svých rukou rozhodující vliv a převážný podíl v dodávkách uhlí čl. státním drahám, ačkoliv sám doznává, že do r. 1923 se uhelným obchodem vůbec nezabýval. Provisní zisky obviněného Frant. Stříbrného dosáhly při tom enormní výše (nejméně 22 mil. Kč – jež vyzískal spolu s obviněným Frant. Stejskalem při uhelných dodávkách státním drahám). Obviněný Frant. Stříbrný ukládal takto vyzískané provise v Družstevní bance též na účty Velkoborský-Výborný, jejichž disponujícími majiteli byli jak obviněný Frant. Stříbrný, tak i obviněný Jiří Stříbrný. Obviněný Jiří Stříbrný doznává, že od r. 1926 obdržel od svého bratra asi 3 1/2 mil. Kč. Z poznámek zemřelého s. š. inž. Černého je patrný zájem obviněného Jiřího Stříbrného o dodávky uhlí, jež obdržeti měla, resp. obdržela Nákupna při Družstevní bance, v níž rozhodujícím činitelem byl právě obviněný Frant. Stříbrný. Při dodávkách uhlí během stávky r. 1923 je zejména nápadno, že z uhelného referátu nebyl odstraněn vrch. odb. rada inž. Halík, ač to svědek dr. Trnka doporučoval a ačkoliv obviněnému Jiřímu Stříbrnému podle jeho vlastního tvrzení byl znám přátelský (obchodní) poměr Halíkův k obviněnému Frant. Stejskalovi. Částka 3 mil. Kč, uložená dr. O. Petschkem původně do Družstevní banky, byla nepochybným politickým úplatkem, aby se vykonal vliv na politický tisk. Podle výpovědi některých svědků dal k přijetí této částky rozhodující souhlas obviněný Jiří Stříbrný osobně. Tato částka byla později z Družstevní ban-

ky převedena do soukromého majetku obviněného Frant. Stříbrného, když dříve týž požádal dr Beckra jakožto důvěrníka dr O. Petschka, aby mu tento značný vklad byl dán k osobní dispozici. Konečně pak i tato značná úplatná částka byla taktéž z části převedena na účet Velkoborský, jehož disponujícím spolumasajitelem byl obviněný Jiří Stříbrný. Všechny tyto okolnosti lze nepochybně právem po stránce mravní hodnotiti velmi nepříznivě a po stránce trestní jest nyní odůvodněno podezření, že zájem státní a služební byl trestným způsobem podřizován zájmům osobního prospěchu. Avšak úspěchu případné obžaloby nestačí samo toto podezření, nýbrž je potřeba také důkazů, že Jiří Stříbrný jako ministr v tomto svém úřadě moci sobě svěřené vědomě zneužil k tomu, aby státu způsobil škodu a že ostatní obvinění byli v tom spoluvinni. Po této stránce proti zmíněnému podezření stojí popírání obviněných. Tu pak dlužno přihlídnouti k tomu, že většina svědků, kteří by mohli o inkriminovaných událostech uvésti podstatné a závažné okolnosti, již zemřela (s. š. inž. Černý, vrch. odb. rada Halík, Josef Janeček, Jindřich Friedländer, Edmund Fanta, inž. Zdeněk Teklý, Hugo Vohryzek, sen. dr Brabec, prokurista Novotný, který prováděl v Diskontní bance dispoice přikázané obviněným Frant. Stříbrným, dále s. š. dr Burger, s. š. inž. Halla, min. rada dr Kroužilka, inž. Bedřich Zamazal, bankéři dr O. Petschek, Bedřich Fuchs, Wolf Zittelmann, Leo Bondy a Schrey), dále že údaje obviněného Frant. Stejskala pro jeho sníženou přičetnost jsou nespolehlivé a že také věrohodnost některých jiných svědků je otřesena a že písemné důkazy nejsou dost úplně a průkazné. Z toho plyne, že přes všechnu důvodnost podezření proti obviněným byl by úspěch obžaloby značně pochybný. Jest pravděpodobno, že by obvinění byli osvobozeni, protože prokázaná fakta nestačila by patrně, aby porota nabyla úplného přesvědčení o jejich vině trestné, kterou je arcí třeba odlišovati od viny mravní. Tyto úvahy vedou státní zastupitelství k tomu, že hodlá učiniti prohlášení podle Šu 109 tr. ř.

Žádá se o schválení tohoto zamýšleného postupu.

V Praze dne 18. července 1934.

Cit. podle: Těsnopisecké zprávy o schůzích poslanecké sněmovny Národního shromáždění Republiky československé, 3. volební období (1929–1935), schůze 343, 25. 10. 1934; 8–16.